Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 66 (13690) | 1972 оной мартын 19, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ТҮРҮҮ ХҮНЭЙ ҮГЭ

ТАРЯАШАН НЭРЭЭ ҮНДЭЛЭЭЛ

...оной суута уран зохёолшо М. Шолохо... газар хахалалга» гэжэ ном уншаһанаа, ...кинофильм хараһанаа оройдоошье мар... Бултанда жэшээ харуулхын тула десяти... газар хахалхаб гэжэ Давыдовай үгэеэ ... таряалан дээрээ үхөөшье һаа үхүүжэм, ...алахаб» гэжэ шүдөө зуугаад ороһыень ...тойт. Энэмнай хэды ехэ нугаршагүй зо... сусашагүй эрмэлзэл гээшэб! Коммунист ...байха ёһотой.

...гансахан үсэд нэтэрүү оролдолгоор, ...аргаар юумэнэй урда орохогүйш. Жэ... механизатор, таряашанай ажалые абаад ... Олондо жэшээ харуулмаар эрхим үрэ ... тула оньһон машина техникэеэ арбан ... адли мэдэхэ, газар таряалан эрхилхэ ... заабарие, түрүү технологи гээшые ...лха хэрэгтэй. Мүнөөмнай хүдөө нюта... хүнэй зүүдэндэшье үзэгдөөгүй орёо ...тойгоор, кнопко дарахадал бухы хэрэгтэй ... хэхэ жэшээтэй машина техникэ ... ха юм. Иимэ машинануудые һайнаар ... тула бидэ механизаторнууд нилээд ехэ ...хэ, шадаха зэргэтэй болонобди.

...дые юундэ дурданабши гэхэдэ, хүдөө ню... механизаторнууд эгээл ажал ехэтэй хү... оньһон машинын хүсөөр бүтээжэ, хүнүү... хүлһэ нилээд алмадаг, хаанашье тон шу... хүндэтэй мэргэжэлтэд гээшэ.

...бүри багаханһаа машина, тракторта хү...тай, далай мэтээр эбхэрэн долгилжо ... таряан соогуур «талын корабль» жо... айхабтар дуратай агша һэм. Энээнике ... гоё үгын түлөө хэлэнэ бэшэб. Ямар... өөрынгөө үнэн сэдьхэлһээ дуратай, бухы ...боһон нэгэл ажалтай байдаг ха юм даа. ... дуратай мэргэжэлни—таряашан, меха...шэ гэжэ тоолодогби.

...4 наһатайдаа өөрынгөө һайн дураар трак...щицигээр хүдэлжэ, газар хахалалсажа ...тагайнгаа үнинэй механизатор Даба Эн... түрүүшынхеэ тракторай оньһые ба...дэхэ болоод, рульдань һуужа үзөө бэ... 1957 ондо намайе Элхиин һургуули... торай курсада колхозой правлениин эль... ехэл дуратай ошооб.

...эр «булад хүлэгтэй» нүхэсөөд лэ мүнөө ...гдана. Хабар трактораар газар хахал... шэрэжэ тарихаш, хабарай тарилгын ... сугтаа хүдэлдэг нүхэртөө трактораа ... таряа хуряаха комбайнаа заһабарил... дүүргэаэд, трактораа абажа, үбһэ ху... хабаадалсахаш. Тээ түлэг хүдэлжэ байтар... орохо хаһа болоходо, комбайнаараа ур... хадажа орохош, баал суглуулан со... хуряалгын дүүрэхэдэ, үнөөхи хабар, ... трактораа заһабарилхаш. Үбэлэй үе... хюроо абажа, хонидой фермын байра, ... гэхэ мэтые дулаасуулха кочегаркын ...хахэеэ ойдо гарахаш. Хабарынь дахин ... һуужа, газар хахалха, сеялкэ шэрэхэш. ...хэреэн жэлдэ таһалгаряагүй трактор, ...дэлгэдэнэ.

...гүйдэ аргагүй. Гансахан комбайнераар ..., таряа хуряалга оройдоол 15—20 хо...рэшэнэ. Бэшэ сагтань юу хэхэбши. Баһа ходо трактортаа хүдэлхэ гэхэдэш, комбайнда һууха хүн дуталдана ха юм. Минии һанахада, хүдөөгэй механизатор бүхэн элдэб янзын техникэдэ хүдэлжэ, хэрэгтэй болоо һаань, бэе бэеэ һэлгэжэ шадаха, олон ондоо мэргэжэлтэй байха зэргэтэй.

Би һүүлэй арбаад жэлдэ Василий Акимович Васильевтай сугтаа нэгэ тракторта хүдэлнэб. Энэ нүхэр оньһон техникэдэ ехэ наринаар хандадаг, ажалша бэрхэ хүн. Бидэ түрүүн «ДТ-54» түхэлэй нэгэ трактораар юһэн жэл хүдэлөөд, удаань «ДТ-75» түхэлэй шэнэ трактор абаһаар гурбан жэлдэ ехэ заһабарилгагүйгөөр хүдэлгэжэ байнабди. Намда даалгагдаһан «СК-4» түхэлэй комбайн баһал хуряалгын үедэ олохон жэлдэ нэгэшье һаадгүй хүдэлнэ.

Энээнике юрэ бэеэ һайрхажа дурдана бэшэб. Намһаа һураггүй дээшэ үрэ дүн түйладаг механизаторнууд хаа хаанагүй олон ааб даа. Зүгөөр минии хэжэ байһан ажални, оруулһан хубитамни олон миллион совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы хэрэгтэ туһа нэмэри болоно, гэгээн гэрэлтэ коммунизм байгуулха сагые улам дүтэлүүлэлсэнэ гэжэ һанахадаа, омогорхохоор байдаг.

Мүнөө газарай гектар бүхэнике ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ, хүрьһэнэйнь үрэжэлые али болохоор һайжаруулжа, ямаршье уларилтай жэлдэ үндэр баян ургаса абаха, нэгэ хоолосой ургажа байһан газарта хоёрые ургуулха гэһэн зорилго табигдана. Энэмнай нэн түрүүн бидэ механизатор. таряашадай мэргэжэл шадабари, эрдэм мэдэрэлһээ, оролдолго үүсхэлһээ нилээд дулдыдаха байна.

Манай Хэрээтэ нютагай «Дружба» колхоздо ёһотойл «алтан гартай» ажалша бэрхэ механизаторнууд олон. Эдэнэйл эсэшэ сусашагүй, һайн һайхан сэдьхэлэй оролдосото ажалаар колхознай хүгжэн һалбарна, түрэл нютагнай баян дэлгэр боложо байна. Нёдондо сагай уларилай муушаг байжа, таряае мнай мүндэр сохижо ехээр муудхаагаашье һаань, гектар бүриһөө дунда зэргээр 11—12 центнер таряа абажа, бүхыдөө 94,8 мянган центнер orooһo суглуулаад, гүрэндөө 23,5 мянган центнер таряа худалдажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргээбди. Малдашье эдюулхэ талха таряа ехээр бэлэдхээбди, хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ хаагаабди.

Минии түрүүшын багша, колхозой эгээл үнинэй механизаторнуудай нэгэн Даша Батуевич Санданов, мүн ямаршье хүдэлмэри даалгахада үнэн сэхээр, эрхим шанартайгаар бүтээдэг трактористнар Даша Доржо Багабаев, Николай Абидуев, Геннадий Шиханов, Георгий Шиханов болон бусад хэдэн нүхэд манай ёһотойл урдаа хараха механизаторнууд юм. Теэд хүн бүхэн дааһан ажалдаа бодото эзэн ёһоор хандажа, үнэн сэдьхэлээрээ оролдожо, ухаагаараа һайса ойлгожо, сэбэр сэхээр хүдэлдэг һаань, манай амжалта бүри ехэ байха һэн. Гэбэшье ажалдаа һалан залхуугаар хандадаг, харюусалгагүй хүнүүд манай дунда үшөөл бии. Залуу тракторист А. Травкин һаяшаг архиин һогтуугаар ябажа, трактораа хүмэрюулээд эбдээ, шухала хүдэлмэрине хэдэн үдэр һаатуулаа. Үнинэй механизатор Шойнхор Зандаков баһал һаланаар ябажа, трактораа эбдэһэн байна. Газараа муугаар хахалха, таряа хуряахадаа гээл тэдэ оруулха ушаршье хаа-яа үзэгдэдэг.

Хүдэлмэришэдэй гараар бүтээгдэһэн, гүрэнһөө үгтэһэн үнэтэ техникэдэ нарин нягтаар хандаха гээшэ манай нангин уялга. Жэшээнь, зарнман тракторайнгаа тооһо шорой арилгангүй, тоһо, шэнгэн түлишыень гоожуулжа ябадаг. Үнэндөө һайнаар сэбэрлээд, тооһо шоройень арилгаад ябахада, һуладаһан шүрэб шүнхэнь, муудаһан деталь, частьнууд абаһаар харагдаха, тэрэнэиень дары усадхахадашье амар ха юм. Тооһо шоройтой, тоһоёо гоожуулһан трактор, машинада хүдэлхэдөө өөрөөшье зуураха, хубсаһаяа муухай болгохо, үлүү гаргаша хэхэш.

Техникээ һайн мэдэхын тула эрдэм мэргэжэлээ ходо дээшэлүүлхэ хэрэгтэй ааб даа. Анханда нэгэтэ курса дүүргээ һэм гээд лэ, шэнэ ном, журнал, брошюра уншангүй урагшаа ябахагүйш. Би жэл бүхэндэ «Сельский механизатор», «Земледелие», «Земля Сибирская и Дальневосточная» журналнуудые абажа уншадагби. Тэдээн соо манай ажалдаа хэрэглэхээр түрүү дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэдэг.

Саашань, эрдэм һургуулитай залуушуулда механизаторай мэргэжэл шудалуулха тухай хоёр үгэ хэлэхэмни. Эдэмнай бидэнике халан абажа, хүдөө ажахыда түрүү техническэ дэбжэлтэ нэбтэрүүлхэ хүнүүд ха юм. Тиимэһээ тэдэнике багаханһаань таряашан, механизаторай ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй. Энэ жэлдэ колхоздомнай залуу хүбүүд Д. Очиров, В. Цыдыпов, Б. Цоктоев, А. Кузнецов гэгшэд механизатор боложо, манай зэргэдэ жагсаба. Энэнь тон һайшаалтай. Бидэ үнинэй механизаторнууд тэдэнэртэ жэшээ харуулжа, дүй дүршэлдөө һургажа ябаха ёһотойбди.

Алтан таряа ургуулжа, арад зонике хооллуулха арюун һайхан ажалаа, таряашан, механизатор нэрээ хододоо дээрэ үргэжэ ябаял гэхэ байнаб.

О. АЮШЕЕВ,
Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой механизатор.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ГАЗАРАЙ ҮРЭЖЭЛ ҺАЙЖАРУУЛХА ХОЁР ҺАРА ҮНГЭРГЭХЭ ТУХАЙ

Хүдөө ажахын ургамалнуудай, сабшалангай ногооной ургаса эрид дээшэлүүлгые гол шухалада тоолон, КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет нигэжэ тогтообо:

Байгша оной мартын 25-һаа майн 25 болотор газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һара соносхожо, республикын колхоз, совхозуудта сабшалангаа һайжаруулха, наг шэбхэ зөөжэ тарааха, газар уһалха, шулуу, шохойһоо сэбэрлэхэ, уһалагшадые бэлдэхэ талаар хоёр һарын даабари баталан абаха зэргэтэй.

Нэн түрүүлэн овощ болон хартаабха тариха газарта наг шэбхэ гаргажа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, сабшалан, таряалангаа уһалха ба үндэһөөрнь һайжаруулха, гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдые, уһалууриин һубаг ханаабуудые заһабарилжа сэбэрлэхэ, зэр зэмсэгүүдыень бэлдэжэ, ажаллаха хүнүүдые һурган бэлдэхэ, мүн бусад хүдэлмэри бүтээхэ тодорхой даабаринуудые ажахы бүхэндэ, ажахынуудай отделени, бригада, отряд, звено бүхэндэ хараалан зохёохыень хүдөө ажахын министерствые, мелиорациин ба уһанай ажахын министерствые, республикын «Сельхозтехника» нэгэдэлые, КПСС-эй райкомуудые, аймгүйсэдкомуудые, уһалууриин системэнүүдэй управленинүүдые, республикын колхоз, совхозуудай партийна организацинуудые уялгалба.

Тэрэшэлэн байгша оной мартын 25 болотор колхоз, совхозуудай, уһанай ажахын эмхинүүдэй, «Сельхозтехника» нэгэдэлнүүдэй лугомелиоративна отрядуудай газарай үрэжэл һайжаруулха, уһалха техникын, мүн хүдөө ажахын ургамалнуудай ногооной ургасые дээшэлүүлхэ хабарай хүдэлмэрине эмхитэйгээр ябуулгые хангаха, сабшалан, таряалан ундалуулха бүхы оньһон түхеэрэлгэ, техникэ болон зэр зэмсэгүүдэй хэр бэлэн болгогдоһые хаража шалгаха болоно. Тиихэдээ оньһожсруулагдамал лугомелиоративна отрядуудые, бригадануудые механизаторнуудаар, хэрэгтэй техникээр хангаха зэргэтэй.

Газарай үрэжэл һайжаруулха даабаряа эмхитэйгээр дүүргэжэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай, сабшалангай ногооной ургаса дээшэлүүлхэ талаар бии байгаа арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэхын тула бригада, отряд, звено болон луговодуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхыень КПСС-эй райкомуудые, колхоз, совхозуудай партийна организацинуудые, уһанай ажахын эмхи зургаанууд болон «Сельхозтехника» нэгэдэлнүүдые уялгалба.

Габшагай хоёр һарын ябаса тухай газетэнүүдэй хуудаһанда толилжо, радиогоор дамжуулжа, телевиденеэр харуулжа байхыень «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинуудые, республикын Министрнүүдэй Соведэй телевидениин болон радиодамжуулгын комитедые уялгалаа.

Тиихэдэ сабшалан һайжаруулха, наг шэбхэ зөөжэ тарааха, газараа шулуу шохойһоо сэбэрлэжэ, уһалха талаар аймаг бүхэндэ тодорхой даабаринууд үгтэһэн байна.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭНЬ ЛАБТАЙ

Лубсан Батуевич Бургумов Зэдын аймагай «Октябрьский» совхоздо ахалагша хонишоноор арба гаран жэлдэ хүдэлхэ зуураа, ажахынгаа хонин һүрэгые олошоруулха хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулһан нүхэр байха. Энэ нүхэрнай 3 жэлэй туршада ото 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа түлжүүлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэнэр хаража байһан хонин бүриһөө 3 килограмм 200 грамм нооһо хайшалжа абаһан юм.

— Ямаршье бэрхэшээлһээ тунхарихагүй, ёһотойл ажалша бэрхэ хүн даа, — гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь Лубсан Батуевич тухай дэмы хэлсээгүй байха. «Ажал — оролдосоһоо» гэжэ манай буряад зон хэлсэдэг. Эдэ түйлаһан амжалтануудынь эндэхи хонишодой габшагай бэрхээр ажалладагыень сүм гэршэлжэ үгэнэ.

Лубсан Батуевич Бургумовай отарын хонишод Дээдэ-Дэрэстэй гэжэ газарта үбэлжэнэ. Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түл абалгада эндэхи хонишод һайн бэлэдхэлтэйгээр ороо. Хашаа хорёогоо саг болзортонь заһажа, нүхэ һүбыень бүтүүлһэн байха юм. Эндэхи хонишодой байра байдалтай танилсаад байхада, эндэ ёһотой ажалша бэрхэ коллектив байдаг гэжэ абаһаар мэдэхээр. Хашаань хуушаншье һаа, һайнаар заһагданхай, досоонь ороходо хуурай, һаруул, дулаахан. Хаамжанууд соохи бүлэг хурьгадай шэхэ дүлнирмэ мааралдаан эндэ заахашье таһалданагүй. Хобоонуудтань һайхан үбһэн, минеральна тэжээл элбэгээр хэгдэнхэй.

— Түрүүшынхиеэ хурьгалха 609 зуһаг хони харанабди. Хониднай февраль һарын тэнгһээ хурьгалжа захалаа. Мүнөө манайхин 500 гаран хурьгатай болонхойбди. Энэ һарада түл түрэсэеэ дууһыень абаха зорилготойбди, — гэжэ Лубсан Батуевич манда хөөрэнэ.

Эндэхи хонишод түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа түлжүүлхэ гэһэн социалис уялгатай юм. Хонишодой эгээн харюусалгатай үе — хурьга абалгые һайнаар үнгэргэхэ, абаһан даабаринуудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула энэ коллектив бүхы хүсэ шадалаа гаргана гэхэдэ алдуу болохогүй.

— Түрүүшынхиеэ хурьгалха хонид аад бэрхэтэйхэн даа. Халтад гэбэл хурьгаяа голохоёо һанаха. Абаһан уялгаяа дүүргэхэбди. Юуб гэхэдэ, манда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл яһала бии. Үдэр бүри хонидтоо рационой ёһоор үгтэхэ орооһо тарлаанай зүйл эдюулнэбди, — гэжэ ахалагша хонишон хөөрэнэ.

Ахалагша хонишоной һаһи нүхэр Хандажап Чойсороновна, Саша хүбүүниинь, Долгор Гургумова гэгшэд эндэ ажаллана. Отарын хонишод хонидоо үдэртөө 2—3 часай туршада адуулна.

Бургумов хурьгалха болоһон хонидоо эдеэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал табидаг заншалтай. Хурьгалха болоһон хонид тусхай таһалгада хаагдана. Рациондонь гансал һайхан үбһэн ороно. Хонинной хурьгалһанай удаа арбаад хоноһоной һүүлдэ ногоон һолоомон болон бусад тэжээл үгтэдэг.

Эндэхи коллективэй ажал хэрэгтэй танилсаад байхада, хонишод абаһан уялгаяа нэрэтэйгээр дүүргэхэ гэжэ этигэмээр байгаа һэн.

Мүнөө жэлдэ «Октябрьский» совхоздо эхэ хонидой 29 отара үбэлжэнэ. Һүүлэй мэдээгээр ажахыда 11 мянганһаа дээшэ хурьгад абтанхай, һайнаар түлжүүлэгдэжэ байна.

Тус ажахын хонишод СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абажа түлжүүлхэ гэһэн социалис уялгатай юм. Эндэхи хонишод Ленинэй орденто Борьёогой совхозой хонишодтой мүрысэнэ. Тус ажахынуудта хурьга абалга түлэг дундаа.

Агуухэ һайндэрые ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтаха гэжэ эндэхи хонишод эрмэлзэнэ.

Д. ХУБИТУЕВ,
манай корр.

Зэдын аймаг.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ГҮРЭНДӨӨ МЯХА, ҺҮ, ҮНДЭГЭ ХУДАЛДАХА НЭГЭДЭХИ КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБЫЕ ДҮҮРГЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

1970 оной мартын 16-най мэдээн

(Продукци түсэбһөө гадуур худалдаха даабаринень оруулалсаад, процентээр харахада)

Аймагууд	мяхан	һүн	үндэгэн
Баргажанай	110	86	48
Баунтын	124	87	—
Бэшүүрэй	56	79	98
Зэдын	86	72	108
Яруунын	55	89	105
Загарайн	59	81	95
Захааминай	109	100,7	—
Кабанскын	64	73	190
Хэжэнгын	28	79	—
Хурамхаанай	81	97	60
Хяагтын	60	82	69
Мухар-Шэбэрэй	56	77	55
Ахын	—	115	—
Прибайкалиин	76	85	10
Хойто-Байгалай	145	140	—
Сэлэнгын	40	84	35
Түнхэнэй	120	110	13
Улаан-Үдын	81	88	116
Хориин	70	80	117
Республика бүхыдөө	72	83	112

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

СССР-эй 50 жэлэй алдарта ойн жэлдэ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой хонишод 15 мянган хурьга абахаар шиидэһэн юм. Колхозой правлени, партком хонишодойнгоо энэ һайн һайхан эдэбхи үүсхэлые дэмжэжэ, тэдэнэрэй ажаллахада таарамжатай зохид эрхэ байдал бии болгохын түлөө оролдоһон байна.

Отара бүхэндэ радиоприёмник, телевизор табигдаһан, улаан булангуудынь шэмэглэгдэн гоёогдоһон, газетэ, журналнуудай таһалгаряагүй ерэжэ байха хэмжээнүүд хараалагдаһан байха юм. Тус колхозой комсомолшууд хонишодой бригада, отарануудые шефтээ абаһан байна. Тэдэнэр хонишодто ходо ошожо, туһа хүргэдэг, гэр барааень сэбэрлэжэ, сагаадажа түбхинүүлдэг, улаан булангдахи плакат, уряануудые шэнэдхэжэ үгэдэг юм.

Энэ жэлдэ хурьгалха бүхы хонид үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангагданхай. Тиимэһээ хурьгад гарза гайгүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. Мүнөө үедэ ахалагша хонишод Ч. Гомбоев, Д. Сангаев гэгшэд социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Ч. Гомбоев 540 эхэ хониноһоо 430 хурьга, Д. Сангаев 529 хониноһоо 530 хурьга абаад байнхай.

Д. ДАМБИЕВ.

Кварталай түсэб дүүргээ

Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ болон «Маяк» колхозууд байгша оной нэгэдэхи кварталай үе соо гүрэндэ һү тушааха түсэбөө мартын долоондо дүүргээд, түсэбһөө гадуур һү тушаажа байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад энэ хугасаа соо 1730 центнер һү худалдаха байбал, 1827 центнер, «Маяк» 1320 центнерэй орондо 1325 центнер худалдаа. Март һарын дүүрэтэр нилээд ехэ һүн тоһоной заводто орохонь шуу.

Г. БУЛГУТОВ.

125 ЭХИР ХУРЬГАД

Жэл бүри зуун эхэ хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье хурьга абажа холуур суурхаһан түрүү хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цыбикжаб Аюшеевна Бадмаевагай даадаг отарада бүхыдөө 625 хонид харууһалагдадаг юм. Һүүлэй мэдээгээр тус отарада ажалладаг хонишод 500 эхэ хониноһоо 625 хурьга абажа, үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Эндэхи хонишодой хэлэһэнэй ёһоор, үшөө 125 хони түрүүлжэ, 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абаха гэһэн уялгань үлүүлэн дүүргэгдэхээр хүлеэгдэнэ.

Мүнөө эндэ түл абалга ходоржо байна.

Г. БАДМАЕВ.
Хурамхаан.

Жамба Дамбаевич Самбялов — Ахын аймагай «Улаан-Аха» колхозой эрхим малшадай нэгэн. Энэ нүхэр малай үбэлжэлгэдэ эртээнһээ һайнаар бэлдэһэн юм. Мүнөө 100 гаран һарлаг харууһална. Тэдэнь бултадаа тобир тарганаар ондо орожо байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ж. Д. Самбялов.

П. ЖУЖАЕВАЙ фото.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

БРЕЖНЕВ ПАКИСТАНАЙ ПРЕЗИДЕНТТЭЙ УУЛЗАБА

...эй ЦК-гай Генеральна ... Л. И. Брежнев Паки... Президент З. А. Бхутто... 17-до уулзаба.

...кистан харилсаануу...далнуудаар. Индостанай ...рал дээрэхи байдал болон тус районд гараһан асуудалые политическэ аргаар гуримшуулха зам тухай асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсэлгэ хани хөөрэлдөөнүүдэй үедэ болоһон байна. Мүн уласхоорондын хэдэ хэдэн асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Совет-пакистан хэлсээнүүд дүүрэбэ

...эй Министрнүүдэй Со...рүүлэгшэ А. Н. Косы... Пакистанай Президент ... Али Бхуттын хоорон...ээнүүд Кремль соо мар... дүүрэбэ.

...кистан харилсаануу...нэй байдалай, саашадань хүгжөөлгын, Индостанай хахад арал дээрэхи байдал заһаруулгын асуудалнуудаар, тэрэшэлэн али али талын һонирходог уласхоорондын бусад асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдэһэн байха юм.

(ТАСС).

Пакистанай Президент сайлалга хэбэ

...анай Президент Зульфи... Бхутто мартын 17-до ... хэээ.

...эй Министрнүүдэй Сове...лэгшэ А. Н. Косыгин, ... Министрнүүдэй Соведэй ... нэгэдэхи орлогшо ...нский болон бусад сай... байгаа.

...анай Президенттэй сугтаа ябалсаһан хүнүүд сайлалгада байлсаа.

Зульфикар Али Бхутто айлшадтаа хандажа үгэ хэлэбэ. Удаань А. Н. Косыгин үгэ хэлээ. Зульфикар Али Бхуттын, А. Н. Косыгинай үгэ хэлэжэ байхада альга ташалганууд болоо.

Сайлалга хани халуун оршон байлдалда үнгэрбэ.

(ТАСС).

СССР-эй БАЙГУУЛАГДАҺААР 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Москвада пресс-конференци болоо

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн агуухэ һайндэрые тэмдэглэхын тулада совет арад бэлдэжэ байна. Энэ ушараар совет ба хариин корреспондентнүүдтэ зорюулагдажа, мартын 17-до Кремль соо пресс-конференци болоо. Тэрэнике СССР-эй МИД-эй хэблэлэй таһаг эмхидхэһэн байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе үгэ хэлээ. Национальна совет республикануудай нэгэдэлгэ түгэсхэгдэжэ, Соведүүдэй бүхэсоюзна нэгэдэхи съезд дээрэ хуулитаар батадхагдаһан байха юм. Тус съезд шэнэ гүрэнэй—Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһан тухай 1922 оной декабриин 30-да соносхоо һэн гэжэ тэрэ һануулба. ССР Союзай байгуулагдаһан ушар общественные социалис ёһоор шэнэдхэн байгуулха, ороной бүхы арадуудай экономико ба соёл культурые дэбжээхэ таарамжатай эрхэ байдал бии болгохо шиидхэхы дүхэм нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоһон байгаа. Национальна асуудалай теорике хүгжөөхэ, олон үндэһэ яһатантай социалис гүрэн байгуулха хэрэгтэ В. И. Ленин угаа ехэ габьяатай юм.

Ороной засагай дээдэ органой байгууламжа ба ажал ябуулга тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь хөөрөө, бодото демократизм, бүхы нацинууд ба арад үндэһэтэдэй тэгшэ эрхэнь ороной гүрэн түрын ажабайдалда элдэб үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй эдэбхитэйгээр хабаададаг дээрэһээ харагдана гээд тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, һүүлэй һунгалтын болоходо, СССР-эй Верховно Соведэй хоёр палатын депутадуудаар 62 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд һунгагдаһан байна, бүхы Соведүүдтэ (Верховно ба нютагай) зуу гаран элдэб үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд депутадуудаар хүдэлнэ.

Олон үндэһэ яһатантай социалис гүрэн байгуулха, хүгжэнги социалис общество байгуулха, национальна асуудал шиидхэхэ талаар Совет ороной дүй дүршэл бүхы дэлхэй дээрэ мэдэрэгдэжэ, социальна ба национальна сүлөөрэлгын түлөө бүхы тэмсэлшэдтэ сэгнэшэгүй туһаламжа үзүүлнэ. Олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн совет арад СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе бата бэхи жагсаалтайгаар угтажа байна. Тиихэдээ Коммунис партиин хүтэлбэреэр, КПСС-эй XXIV съездын баталһан программаар хараалагдаһан замаар урагшаа шууд дабшажа ябана.

М. П. Георгадзе журналистнуудай асуудалнуудта харюусаа.

(ТАСС).

ИКП-гэй XIII СЪЕЗД

МИЛАН. (ТАСС). Мартын 17 — Италиин Компартиин XIII съездын хүдэлмэреэ түгэсхэһэн үдэр. ИКП-гэй Генеральна секретариин орлогшо Э. Берлингуэрэй элидхэлые зүбшэлгэ дүүрэо.

Хүдэлмэришэн ангида, олониитэ арад зондо ороной политическэ хүтэлбэридэ шэнээр, бүри үргэнөөр хабаадаха аргын олгогдоод байгаал һаа, итальян общественын зүрилдөөн зайсуулагдаха гээд ИКП-гэй Политбюрогой гэшүүн Дж. Наполитано тэмдэглээ.

Шэнэ түхэлэй фашизмын Италида али бүхы түхэл янзатайгаар үлэгдэлгэтэй эрид ... ланга тэмсэл хэхэ шухала ... айһан тухай, республиканка байгуулалтада ехэхэн ... юулай тохёолдожо магад тухай, атлантическа сэрэгэй бүлэглэлтэй Италиин хархис этэгээдүүдэй нягта холбоотой байһан тухай Италиин партизануудай национальна ассоциациин түрүүлэгшэ А. Болдрини хэлэһэн байна.

МИЛАН. (ТАСС-ай тусхай корр). Италиин Коммунис партиин XIII съезд мартын 17-до хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Тэрээндэ хабаадагшад һүүлшынгээ заседани дээрэ мандатна комиссиин элидхэлые ...айшаагаа, ИКП-гэй Уставта хэдэн заһабари оруулаа, хоёр документ: политическэ резолюцие болон партиин һунгалтын урда тээхи программые баталан абаа.

ИКП-гэй Генеральна секретариин орлогшо Э. Берлингуэр түгэсхэлэй үгэ хэлээ. ИКП-гэй Центральна Комитедые ба Центральна шалгалтын комиссие съезд шэнээр һунгаһан байна.

...

Италиин Компартиин XIII съездын дүүрэн сасуу Италиин Компартиин шэнээр һунгагдаһан Центральна Комитедэй ба Центральна шалгалтын комиссиин хамтын заседани болоо. Э. Берлингуэр партиин Генеральна секретаряар, Л. Лонго партиин түрүүлэгшээр һунгагдаа.

ТҮРҮҮ ХҮНҮҮДНАЙ—КОММУНИСТНУУД

КОММУНИСТ! Энэ үгэ ямар һүртэйгөөр, огсомоор зэдэлнэб даа! Энэ үгэ дуулаха бүхэндөө, ямаршьеб нэгэ үзэгдөөгүй, гайхамшаг хүнэй урдамнай ерээд байһан шэнгеэр һанаад һанаад орхидогбди. Энэ үгэ дуулаха бүхэндөө ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадаг, ямаршье хүшэр хүндэ бэрхэшээлһээ сухарнигүй, сэбэр һайхан һэшхэлээрээ хүнүүдые, нүхэдөө гайхуулан, баясуулан, барандаа хүндэтэйгөөр ябадаг, ходол урагшаа эрмэлзэдэг баатар хүн тухай һанаад һанаад орхидогбди. Зүгөөр, коммунист үльгэрэй баатар бэшэ, бидэнэйл дунда, бидэнтэй суг ажаллажа, нэгэ худагай, нэгэ голой уһа уужа, нэгэл агаараар амилжа ябаһан, юрын аад, юрын бэшэ хүн. Инмэл юрын бэшэ хүнүүд тала дайдыемнай таряагаар хушажа, адуу мал, хони үдхэжэ, Эхэ орондоо элбэг дэлбэг эдеэ хоол, алтан ооһо, торгон нооһо, тарган мяха тушаажа ябана ха юм.

Коммунистнуудай түрүү зэргэдэ ябаагүйдэ, алхалаагүйдэ аргагүй юм. Юуб гэхэдэ, коммунист гээшэ олондо жэшээ болохоор хүн байха зэргэтэй бэшэ гү?

«Коммунист—хүн түрэлтэнэй нэрэ хүндэ, ухаан бодол, һэшхэл» гэһэн гайхамшагта үгэнүүдые һанаад үзэе.

Нэгэ ушарые элихэн һананаб. Хэдэн залуу хүбүүд, басагадые партиин гэшүүнээр абажа байбабди. Хэншье һэм гэжэ асууба.

— Ши, басаган, партида юундэ орохо гээбши?

Һаалишан тэрэ басаган тээлмэрдэн алдаашье һаа, түр зуура абяагүй зогсобо. Тойрожо һууһан хүнүүдшье, партиина организациин гэшүүд ехэл һанаагаа зобонгёор тэрээн тээшэ харашоод байгаа һэн. Басаган гэнтэ харюусаба.

— Үнэн сэхэ, һайн хүн ябаха гээ һэм..

Үнэн сэхэ, һайн хүн... Зүб даа. Коммунистын нэрэ зэргэ тухай эдэ үгэнүүд дэлгэрэнгы тайлбари үгөөшьегүй һаа, энэ харюусалгатай нэрэ зэргые гол түлэб ойлгуулна бэшэ гү?

Коммунист хүн тухай дан үнгэрмэ гоёор, жабхалантайгаар заримманай хэлэхэдэ, аягүй шэнги байдаг. Үнэн сэхэ, баатарлиг ажалаараа, сэхэ сэбэр бодол һанаагаараа, эрмэлзэл хүсэлөөрөө, шэн хатуу зоригоороо коммунист нэрэ зэргээ дээрэ үргэжэ ябаха гээшэмнай коммунист бүхэнэй нангин уялга ааб даа. Хэлэ аман дээрээ «ура» хашхархаһаа наагуур боложо, «хэхэбди, бүтээхэбди, заабол дүүргэхэбди» гэжэ байгаад, «уһан дээгүүр үрмэ тогтоодог» заримашуул үнэндөө «һүүл хүдэлгэхэһөө» бэшэ юушье хэнгүй ябадаг. Энэмнайшье нюултагүй.

Мүнөө хараад үзыт. Бидэниие тойроод ябаһан нүхэд соо хэды олон бэрхэ һүбэлгэн, ажалша хүнүүд ябанаб даа! Тэдэнэй олонхинь—коммунистнууд.

Энээн тухай баримталан хөөрэһүүбди. Манай «Эрдэм» совхоздо 82 коммунист тоологдоно. Тэдэнэй 40 гаран хүниинь мал, таряан ажалда ябадаг. Һара, квартал, жэл бүхэнэй дүнгүүдые гаргаха бүхэндөө түрүү нүхэдэйнгөө ажал хэрэгүүдые хаража үзэдэг, урмашуулха, шагнаха, зариман тухайнь хөөрэлдэдэг гээшэбди. Теэд харахада, түрүү хүнүүдэймнай олонхинь — баһал коммунистнууд.

МАНАЙ СОВХОЗОЙ 3-дахи отделени болохо Боомдо түрүү һаалишаднай ажаһуудаг. Нютагай үүлтэрэй үнеэн бүхэнһөө жэл соо 2 мянган литрһээ үлүү һү һааха гээшэмнай манай эрхэ байдалда нилээд ехэхэн амжалта, илалта болодог. Жэшээлхэдэ, Дулма Гомбоева ушөө нёдондо үбэл иимэ уялга абаа һэн: нютагай үүлтэрэй үнеэн бүхэнһөө 1971 ондо 1700 литр һү һааха. Харин мүнөө жэлэй дүүрээд байхада, тэрэнэй туйлаһан амжалта эли болобо. Энэ хүмнай үнеэн бүхэнһөө 2168 литр һү һаажа, совхоз соогоо түрүүлээ.

1971 оной эхин дээрэ социалис мүрысөөнэй шэнэ гурим баталан абаа һэмди. Тиихэдэ Боомой отделениин һаалишад мүрысөөндэ оролсожо, социалис уялгануудые абаа бэлэй. Жэшээлхэдэ, Гэсэгма Будаева, Татьяна Дармаева, Бальжима Дашиева, Самажаб Бимбаева гэгшэд жэлэйнгээ түсэб холо үлүүлэн дүүргэжэ, түрүүшүүлэй тоодо оронхой.

Залуу коммунистка Татьяна Дармаева тухай һайшаалай үгэнүүдые хэлэмээр. Юуб гэхэдэ, энэ хүн ехэл эдэбхитэй ябадаг даа. Жэлһээ жэл бүхэндэ һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Боомойнгоо отделениин агитатораар хүдэлнэ. Түгнын сельсоведэй депутадаар һунгагданхай.

Хонишод сооһоо хэд түрүүлнэб? Коммунист Дондок Сахьяевич Батуев Дээдэ-Боом гэжэ газарта хони харууһалдаг. Тэрэнэй нүхэр Самажаб Бошигтуевна Дашинимаева Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагданхай. Энэ айлнай ажалша бэрхэ зон гэжэ суурхаһаар үнинэй. Өөһэдынгөө баян дүй дүршэлые залуу хонишод Бимба Цыренов, Нимасуу Гармажапова гэгшэдтэ дамжуулан үгэнэ. Эдэнэр суг хамта гурбадахи жэл хони харууһална. Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, яһалашье олоор олдохо бэзэ.

Коммунист хүн гээшэмнай гансахан лэ урдахияа хараад ябаха бэшэ ха юм. Тэдэнэрнай гээгдэжэ ябаһан нүхэдтөө туһалха, өөрынгөө дүй дүршэлые хубаалдаха, сэхыень хэлэхэдэ, энэрхы сэдьхэлтэй байха зэргэтэй бэшэ аал?

МАНАЙ АЖАХЫДА механизатораар хүдэлдэг залуу коммунист Чимитдоржо Батуев нилээдгүйхэн һайнаар ажаллана. Үнгэрэгшэ намартаа энэ нүхэрнай «талын онгосые» жолоодожо, 350 гектарай таряа унагааһан, 146 гектарай таряа хадаһан, 2480 центнер ороһо сохиһон байна бшуу. Хэды залуу байбашье, дүй дүршэлөөр баян болонхой. Нүхэдтөө, ханинартаа ходо туһалжа ябадаг юм.

Ажалай, ажабайдалай амта шүүһэ таниһан, болбосорһон хүнүүдые партида абаха гэжэ хэлсэнэбди. Тэрэмнайшье үгэшье хэлэхын аргагүй зүб даа. Теэд бидэнэйл, залуушуулые өөһэдөө хүмүүжүүлжэ, һургажа, болбосорһон хүнүүд болгоогүйдэ хэн болгохо гээшэб даа!

Хүн хэрэгээрээ танигдадаг гээд улад зоной хэлсэдэг үгэ яаһаншье зүб бэ! Хаанашье, ямаршье ажал дээрэ хүн танигдаад орхидог. Жэшээлхэдэ, манай совхозой түб болохо Түгнэ тосхоной соёлой ордониие даагша Полина Тимофеевна Перелыгинае абая. Клубые даагшын ажал хүдэлмэри барагтайшаг, тиигэд ингэд гээд ябахадаа, үнгэрөөд, хүсөөд байха хэрэг гэжэ хэлсэхэ заримашуул олдохо. Эдэбхи, үүсхэл гээшэмнай аргагүй урагшатай, дэмбэрэлтэй, охитой, галтай байна бшуу. Полина Тимофеевнагай оролдолгын ашаар манай соёлой ордоной дэргэдэхи уран һайханай бүлгэм аймаг соогоо ходол түрүүлдэг, магтаалда хүртэдэг.

Тиихэдэ юрын хүн, совхозой жолоошон, коммунист Пунсок Балданов хорёод жэлэй туршада машинада хүдэлнэ. Ямар нягта, бэрхэ хүн гээшэб! Тэрээнэй жолоододог «ГАЗ-53» түхэлэй машина капитальна заһабарилгагүйгөөр дүрбэдэхи жэлээ гүйжэ байна. Тиигээд энэ хүмнай гансал өөрынгөө урдахиие хараад ябадаггүй, нүхэд, жолоошодтоо туһалдаг, али болохоор һайн һайхан хэрэгыень дэмжэдэг.

Түрүү хүнүүдые партиин зэргэдэ абанабди. Тиигээд, сэхыень хэлэхэдэ, манайда коммунистнууд үшөөл үсөөн байна. Заримдаа энэ тэрээ руу, хүндэ хүшэр участогуудта эльгээхээр хүнүүднай дуталдана. Залуушуулай дундаһаа партиин зэргэдэ хүнүүдые олоор абаха—манай нангин зорилго.

ГОЛ ХАРГЫДАА ОРОХОМНАЙ

Партиин XXIV съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, гүрэндөө тарган мяха, торголиг нооһо улам ехээр тушаахын тула ажахымнай хонишод горитойхон оролдолго гаргадаг болонхой. Хэрбээ урдандаа совхозоймнай хонин ажалда үүлтэр һайжаруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ хүдэлмэри һанаһанда хүрэмөөр ябуулагдадаггүй байһан һаа, харин һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд анхарал хандуулагдана. Мүнөө ажахыдамнай һайн үүлтэрэй эхэ хонидой хэдэн һүрэг эмхидхэгдэнхэй юм. Тэрэшэлэн бүхы хонидоо үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангахын тула зарим тэды ажал урагшатай ябуулагдажа байнхай.

Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ талаар саг үргэлжэ анхардаг болоһондомнай хонин бүриһөө хурьга абадаг, ехэ нооһо хайшалжа тушаадаг түрүү хонишод нилээд олошороо. Жэшээлбэл, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цыбикжаб Аюшеевна Бадмаева, ахалагша хонишод Сокто Энхеева, Жигжит Матанов гэгшэд түрүү ажалаараа онсо шалгарһаар. Мүнөө үедэ эдэ эрхим хонишодойнгоо дүй дүршэлые ажахы дотороо үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, түрүү онол арга халан абалгын зүблөөнүүдые үнгэргэдэг болонхойбди. Энээнэй ашаар һая хонин ажалда хүдэлмэрилжэ эхилһэн залуу хонишод дүй дүршэлтэй боложо, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй зүбшэл заабариие хазагайруулнагүй.

1968 онһоо хойшо ажахымнай хонишод, мэргэжэлтэд хони үсхэбэрилгые улам хүгжөөхэ бүхы арга боломжонуудаа элирүүлэн, хүсэдөөр хэрэглэжэ, ашаг үрыень дээшэлүүлхын тула эрид хэмжээнүүдые абаһан байна. Ушарынь хадаа жэлэй ошохо тума ажалаймнай гаргаша улам дээшэлжэ, ашаг олзонь хорожо эхилээ бшуу. Энээнэй гол шалтагаан юун байгааб гэхэдэ, совхоздомнай хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри муугаар ябуулагдажа, хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ миил ёһын тэдыдэ үнгэргэгдэдэг байгаа.

Урдахи жэлнүүдэйнгээ дүнгүүдые согсолон харахада, мүнөөшье хүрэтэрөө хониднай үбһэ тэжээлээр дуталдажа, үбэл, хабарай хагсуу хүйтэн үдэрнүүдтэ туража, нилээд гарзатаһан вандаа. Энээниие усадхахын тула нэн түрүүлэн зун, намарай сагта һайса бэлшээжэ таргалуулха ба искусственна үрэжүүлгэеэ хаһа сагтань үнгэргэн, хонидой һубайралгатай эрид тэмсэхээр шиидэһэн байнабди. Хоёрдохёор, хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ, хони, хурьгадай гарзаталгые усадхаха хүсэлэнтэйбди.

Хонид гол түлэб туранхай байхадаа, мүн һүрэг болгон хубаарилан илгахадаа, зоотехническэ заабариие будүүлигээр хазагайруулхада һубайрдаг, үхэһэн хурьга олоор гаргадаг, түлгэнүүд муудадаг байха юм. Теэд энэ дутагдалынь юунһээб гэбэл, нэгэдэхеэр, хурьгадаа эхэһээнь орой һалгаажа, хонидтоо хүшэ тамир абхуулжа үрдинэгүй гээшэ.

Тэрэшэлэн хонидой үүлтэр һайжаруулха талаар жэл бүри нилээд ехэ дутагдал дабтагдагша бэлэй. Һая болотор ототой хонидые бэдэрхэ хусанууднай муу шанартай байһан юм. Тиимэһээ үрэжүүлэгдэнгүй үлэһэн хонидые хээлитүүлхын тула тэдэ хусануудаа һүргэтөө табижа, искусственна аргаар үрэжүүлгын гурим будүүлигээр хазагайруулагдадаг байгаа. Тиигэжэ бүтээгээ болоһон ажалаа сүм гутаажархиха ушар али олон үзэгдэгшэ һэн.

Гэхэтэй хамта эхэ, хонидойнгоо һүрэгые шэнэдхэхэдээ, зүһаг хонидоор бэшэ, харин түлгэнүүдые нэмэжэ үгэдэг һэмди. Энээнһээ боложо хонидоймнай искусственна аргаар үрэжүүлгэ удаан саг соо унжагайржа, намарай хэнзэ ногоондо хониднай бэлшэжэ, хүшэ тамираа абажа үрдинигүй үлэгшэ бэлэй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудаа усадхахын тула хурьгадаа эхэһээнь эртүүр һалгаажа, искусственна үрэжүүлгынь урда тээ хонидоо таргалуулжа абахые оролдонобди.

Саашадаа хонин ажалайнгаа ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ талаар һайн үүлтэрэй тусхай отарануудые эмхидхэжэ, ажалдаа онсо шалгарһан түрүү хонишодто даалгаһан байнабди. Тиигэжэ эдэ отарануудай ашаар үүлтэртэ хонидоо жэл бүри олошоруулдаг, мүн эхэ хонидойнгоо түл түрэсыень, ашаг шэмыень тусгаар дэбтэртэ бэшэжэ тэмдэглэнэбди. Тиигэжэ согсолон бүридхэхэдөө ашаг шэмээр бага хонидоо голодоһондо гаргадаг байнабди.

Эхэ хонидой отарануудые эмхидхэхэдэ зүһаг хонидоо үүлтэрээрнь, ехэ багаарнь илгажа бүридхэнэбди. Мүн хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа, түлгэ хонидой отара байгуулхадаа, баһал энээндэл адляар эмхидхэгдэдэг юм. Гадна һүүлэй жэлнүүдтэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ анхарал хандуулагдана.

Нёдондоһоо эхилжэ, хонидоо нэгэ газарта томодхогдоһон пунктда асаржа, нооһыень абанабди. Тиихэдээ отара бүхэнэй нооһые тусхай лабораторидо шалгажа, шанарыень элирүүлнэбди.

Гэхэтэй хамта хонидоймнай үбэлэй байранууд урданайхиһаа нилээд һайжараа. Эхэ хонидой отарануудай байранууд зайн галаар хүсэд хангагданхай. Хонишодой байха уужам һаруул гэрнүүд нилээд олоор баригдана.

Зундаа хурьгадые эхэһээнь һалгаахадаа бөөр бага түлгэнүүдээ амяарлан илгажа, Түнгээн гэжэ һайн бэлшээритэй газарта адуулагдана. Иигэжэ һайн тэжээл, бэлшээридэ харууһалагдахадаа түргэн боргожодог байна.

Хонишодой мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горитойхон анхарал хандуулагдадаг болоо. Байгша ондо ажахымнай хонишод, Гааргын аршаанда эмхидхэгдэһэн хонишодой һургуулида ошожо һуралсаһан байна.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдые ябуулһанай ашаар хонин ажалаймнай ашаг үрэ нилээд дээшэлээ. Жэшээлбэл, 1970 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 91,8 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 2,9 килограмм нооһо хайшалжа абаһан байбал, нёдондо 100 хонин бүриһөө 95,5 хурьга абажа, хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,1 килограмм нооһо хайшалжа тушааһан байнабди.

Харин мүнөө ажахымнай хонишод ССР Союзай ба Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе ажалай эрхим амжалтаар угтажа, түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабариие болзорһоонь уридшалан дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байнхай.

Д. ГОМБОЕВ,
Хурамхаанай аймагай Гааргын совхозой главна зоотехник.

ХАРАА ЗОРИЛГОНЬ ЕХЭ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Бидэнэй һуугаад ябаһан хүнгэн машина Тоёоной шэлэ гүбээ дабан, ульгамханаар урагшаа шуумайна. Харгы дахан ургаһан нарһан модод урдаһаамнай «гүйгөөд лэ арадамнай үлэхэ юм. Машинын мотоорой нэгэ жэгдэхэнээр шэнхинэхэнь дуулдана. Гусиноозерск хотоһоо 40-өөд минута соо гүйлгөөд, нээмэл аргаар нүүрһэ малтадаг Холбоолжоной уурхайда хүрэжэ ерээд байбабди. Нүүрһэ ашаһан хүсэтэ КрАЗ машинанууд бидэнэй хажуугаар шорой тооһо бурьюулан үнгэрнэ.

1963 ондо Холбоолжоной уурхайда нээмэл аргаар нүүрһэн малтагдажа эхилээ бэлэй. Тэрэ гэһээр нилээд саг үнгэрөө. Нээмэл аргаар ехэ нүүрһэн малтагдажа, промышленностиин хэрэглэмжэдэ эльгээгдэһэн байха. Холбоолжоной уурхайн хүдэлмэришэд оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, шэнэ онол арга хэрэглэн, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлнэ. Энээнэй ашаар лэ халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай нүүрһэ ехээр малтана бшуу. Эдэнэр юһэдэхи табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй даабариин гадуур 50 мянган тонно нүүрһэ малтажа, эрхим амжалта туйлаһан байха юм. Шэнэ жэлэй эхинһээ улам габшагайгаар хүдэлнэ. Эдэнэр январь, февраль һарынгаа даабари холо үлүүлээ.

Олон жэл ажаллажа, баян дүршэлтэй болоһон хүдэлмэришэд эндэ бии. Жэшээлхэдэ экскаваторай машинист Пётр Илларионовна Коноваловай экипаж халаан бүриингөө даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг. Петр Коновалов үнгэрһэн табан жэл соо амжалтатай һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө Октябриин Революциин орденоор шагнагдаһан байна.

Аяар тэрэ гүнзэгыдэ газар малтажа байһан экскаваторнууд жэжэхэнүүдээр харагдаха юм. Уданшьегүй Петр Коноваловай жолоодожо байһан экскаваторай хажууда бууҗа ерэбэбди. Мантан удхуураараа газарай хүрьһэ умхүүлэн удхажа, КрАЗ машинануудай кузов соо адхана. Хойно хойноһоо машинанууд һубарин ерэжэл байна. Экскаватор аалиханаар урагшаа дабшан, газарай хүрьһэ онгилжол байна. Дүтэ ойро машинанууд харагдахаяа болибо. Дүшөөд наһанай хүн бидэниие һаял обёорһон мэтэ экскаваторайнгаа сонхоор шагаажа мэндэшэлбэ. Энэ хүниие танихагүй хүдэлмэришэн Галуута-Нуурай шахтоуправленидэ үгыл байха. Ажал хэрэгээрээ суурхаһан коммунист Петр Илларионович Коновалов кабинынгаа үүдэ нээжэ, орохыемнай уриба. Кабина соонь уужам, һаруул. Экскаваторай бүхы детальнуудынь шорой тооһонһоо һайса сэбэрлэгдэһэн. Ёһотой хүдэлмэришэд энэ машина жолоодоно гэжэ ойлгохоор. Кабина соохинень анхаралтайгаар хаража байхыемнай Петр Коновалов обёороод:

— Ямаршье машинада техническэ һайн харууһа хээд байбал, хүн бүхэн үндэр бүтээсэ туйлаха арга боломжотой,—гэбэ.

Эдэнэр үнгэрһэн жэл соо 1 миллион кубометр шорой малтажа, ехэ амжалта туйлаа. Ленинэй орденой кавалер В. Балалаешниковай даадаг экипаж миллионой богоһо алхаһаар үнинэй юм. Энэ түрүү хүдэлмэришэнэй жэшээгээр хүдэлһэн Петр Коноваловай экипаж хүсэл эрмэлзэлээ бодото дээрэнь бэелүүлэнхэй.

Нээмэл аргаар нүүрһэ малтаха хэрэгтэ ехэ анхарал табигдадаг болоо. Орон дотор малтагдадаг бүхы нүүрһэнэй 30 процентыень нээмэл аргаар абадаг болохо гэһэн шиидхэбэри партиин XXIV съезд баталан абаа бэлэй. Иимэ шухала шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ Галуута-Нуурай шахтоуправлениин коллектив хубитаяа оруулжа байна.

1974 он болотор нээмэл аргаар нүүрһэ малтадаг Холбоолжоной уурхайе улам үргэдхэжэ, жэлдээ 3 миллион тонно «хара алта» абадаг болохо гэһэн зорилготой.

Эндэ промышленна талмай баригдажа эхилээ. Мүн түмэр замай станци үргэдхэгдэжэ байнхай. Хүсэ ехэтэ экскаваторнууд асарагдана. Аяар арбан кубометр удхуууртай экскаватор эндэ тодхогдожо байнхай. Энэ экскаватор май һарада ашаглалгада тушаагдахань. Иимэ аргаар малтагдаһан нүүрһэнэй үнэ сэн шахта соо малтагдаһан нүүрһэнэй үнэ сэнгһээ һураггүй хямда байха юм. Тиимэһээл Галуута-Нуурай шахтоуправлениин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд нээмэл аргаар нүүрһэ малтаха хэрэгтэ тон ехэ анхарал табина.

Холбоолжоной уурхайе үргэдхэхэ талаар барилгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Эндэхи хүдэлмэришэд ойрын сагта ехэ нүүрһэ малтажа, баригдажа эхилһэн Гусиноозерскын ГРЭС-эй хэрэглэмжэ хангадаг болохо юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нээмэл аргаар нүүрһэ малтадаг Холбоолжоной уурхайда; экскаваторай машинист Петр Коновалов.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

АЖАХЫН ТООСООН ҺҮНЭЙ ФЕРМЭДЭ

Центральна һүнэй фермэ Дэрэстэй тосхоной зүүн урда оршодог. Хоёр жэлэй урда тээ тус фермын һаалишад ажахын тоосоондо ороһон юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ һаалишан бүхэнэй дааһан хүдэлмэридөө эзэн ёһоор хандаһанай, ажалай журам наринаар сахиһанай ашаар лэ тус фермын коллектив ажалдаа горитойхон амжалта туйлаһан байна. Мүн эндэхи һаалишад түрүү онол аргануудые ажалдаа нэбтэрүүлхые оролдсо гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала.

Долгор Батоцыреновна Цыренова фермые даагшаар ажаллана. Һүнэй фермэдэ хайшан гэжэ ажалай тоосоондо орохо ёһотойб гэжэ энэ нүхэрнай һайсахан бодомжолһон, зүб харгыень олохые оролдоһон байха. Ажахын тоосоое фермэдэ зүбөөр нэбтэрүүлжэ шадабал, гүрэндөө үнэ сэнгэйнгээ талаар хямда һү элбэг дэлбэгээр тушааха аргатай байһые Долгор Батоцыреновна һайнаар ойлгоо. Энэ нүхэрнай ямаршье сагта карандаш блокнодһоо һаладаггүй. Фермынгээ үдэр бүхэнэй ажалые нарин нягтаар бэшэдэг гуримтай. Коллектив һарын туршада ямараар хүдэлжэ гарааб гэжэ тэндэнь тооложо гаргагданхай байдаг юм. Энэ хугасаада коллектив һаагдаһан һүнэй түлөө түсэбһөө үлүү гаргаша гаргабал, хойто һарада һү һаалияа нэгэшье доошолуулангүйгөөр энээнээ усадхахые оролдодог. Тус фермын коллектив хайшан гэжэ гаргаша багатайгаар ехэ һү һаажа абаха тухайгаа бодомжолдог.

Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй 9 һарын тушада эндэхи һаалишад 11312 түхэриг алмаһан байха юм. Энэ ехэ мүнгэ хайшан гээд алмабаб гээд хаража үзэе. Нэн түрүүн түсэбһөө гадуур һайн шанартай һү гүрэндэ тушааһан, тушаагдаһан һүнэй өөрынь үнэ сэн хямдарһан болоно.

Тус коллектив жэлэй туршада гүрэндөө 2400 центнер һү тушааха түсэбтэй һаа, тэдэнэр энээнээ 2622 центнертэ хүргөө. «Октябрьский» совхоздо һаагдаһан центнер һүнэй түлөө 19 түхэриг 56 мүнгэн гаргашалагдаһан байбал, харин энэ фермэдэ 16 түхэриг 18 мүнгэн болоһон байна. Иигэжэ эндэхи һаалишад Долгор Батоцыреновнагай ажахын тоосоо зүбөөр ябуулжа шадаһанай ашаар энэ фермэдэ аймаг дотор эгээн үнэгүй һүн һаагдана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ фермын коллектив 4 мянган түхэриг сэбэр

ҺУБАЙ ҮНЕЭН БАЙХАГҮЙ

Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэ... колхозой техник-үрэжүүлэгшэ... Н. А. ЕФИМОВЭЙ дүй дүршэлһ...

Адууһа мал искусственна аргаар үрэжүүлгэ республикымнай колхоз, совхозуудта үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Тиимэһээ энэ түрүү аргада түшэглэн, һүрэгүүдэйнгээ үүлтэр түргэнөөр һайжаруулха, үнеэдэй һубайралгые усадхаха байнабди.

Республика дотор хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын техник-үрэжүүлэгшэдэй нэгэн Нефед Агапович Ефимов мүн. Тэрэ техник-үрэжүүлэгшээр бүри дүшөөд онһоо хүдэлжэ захалһан намтартай. Энэ мэргэжэлээр ажаллаха зуураа, тэрэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаһан байха. Харин Эсэгэ ороноо хамгаалха Агууехэ дайнай захалхадал, тэрэ Эхэ ороноо хамгаалхаяа мордоо бэлэй.

Харюусалга ехэтэй энэ ажалаа Нефед Агапович 1953 онһоо түрэл Калининай нэрэмжэтэ колхоздоо үргэлжэлүүлжэ ороһон юм. 1958 он хүрэтэр Бэшүүрэй аймагай адууһа мал искусственна аргаар үрэжүүлхэ, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулха тусхай станци байгаагүй. Тиимэһээ техник-үрэжүүлэгшэдтэ ажаллахань нилээд бэрхэшээлтэй байһан. Техник-үрэжүүлэгшэд гансал хүдэлмэреэ эмхидхэхэдээ ядалдадаг бэшэ, мүн мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ талаар туһаламжа хүсэд абадаггүй байһан юм. Хэды тиимэ байбашье, Нефед Агапович ажалдаа амжалтатай гарадаг һэн. Жэшээнь, 1953 ондо үрэжүүлэгдэһэн 140 үнеэдһээ 140 тугал, 100 гүүн бүриһөө 92 унага абажа шадаа.

Аймаг дотороо искусственна үрэжүүлгын тусхай станциин байгуулагдахада технигүүдтэ яһала хүнгэн боложо үгөө. Олон жэлдэ ажаллажа байһан Нефед Агапович мэргэжэл шадабаряа гүнзэгырүүлхэ, тусхай һургуулида һуралсаха аргатай болоо. Тиигэд түрэл колхоздоо ажаллажа олоһон баян дүй дүршэлөө бусадта дамжуулжа захалаа.

1965 онһоо 1971 он хүрэтэр нүхэр Ефимов жэл бүри 100 үнеэн бүхэнһөө 100, 100 гаран тугал абажа байһан. 1971 ондо тэрэнэй үрэжүүлһэн 247 үнеэнһээ 260 тугал абтаа гэхэ гү, али зуун үнеэн бүриһөө 105 тугал абтаһан жэшээтэй.

Техник-үрэжүүлэгшын ажалладаг энэ фермэдэ туйлагдаһан амжалтанууд бэлэхэнээр олдоо бэшэ. Энэ хадаа дүршэл ехэтэй мэргэжэлтын габьяата хэрэг гээшэ. Фермынгээ һүрэгэй ашаг шэмые, шанарые тодорхойлхо хэрэгтэ станциин мэргэжэлтэд туһална. Зүгөөр Нефед Агаповичай хүдэлмэри тусгаар гуримай ёһоор хэгдэжэ, ашаг үрэ олгоно бшуу.

Үнеэдэй шэргээгдэхэһээ эхилээд тэрэ үрэжүүлгэдэ бэлдэжэ ородог гуримтай. Үнеэд гол түлэб тугаллахаһаа хоёр һара урид шэргээгдэнэ. Энэ болзорые нүхэр Ефимов тодорхойлно. Тугаллахаһаа 15—10 хоног урид үнеэд түрэлгын байрада оруулагдана. Түрэһэн үнеэдэй бэе шалгажа, хэды үдэртэ тэрэ байра соо байлгаха асуудалые Нефед Агапович өөрөө шиидхэдэг заншалтай. Түрэлгын байра соо байһан үнеэдые һаалишад өөһэдөө эдеэлүүлдэг, харууһалдаг юм. Тиихэ зуураа үнеэдэй түрөөд 15 хоноһонһоо хойшо техник-үрэжүүлэгшын заабаряар үнеэдэйнгээ хойноһоо наринаар ажаглажа, ототой болоһыень обёоржо байдаг. Үнеэнэй ототой болохолоор лэ һаалишад техник-үрэжүүлэгшэдэ дуулгана. Теэд ототой болоһон малые тэрэ доронь үрэжүүлдэггүй, харин үглөөгүүр ототой байгаа һаань, үдэшэлэн тээшэ үрэжүүлдэг гуримтай. Хэрбээ үдэшэлэн ототой байгаа гэжэ обёорогдобол, тэрэниие үглөөгүүр үрэжүүлнэ. Тэрэнһээ хойшо 10—12 час үнгэрөөд байхада, үнеэд хоёрдохёо үрэжүүлэгдэдэг байха юм.

Үнеэдэй үрэжүүлэгдэһэнэй һүүлээр 45—60 хоногой туршада һаалишад ажаглажа ябаха уялгатай. Энэ үедэ үнеэнэй ототой дахин болоогүй һаань, үнеэн хээли абаа гэжэ техник-үрэжүүлэгшэ ойлгодог, ректальна шалгалта болотор һанаа амар ябадаг байна.

Ототой болодоггүй үнеэдые ототой болгохо хэдэн арга дүршэл тэрэ хэрэглэдэг юм. Нэн түрүүн тиимэ үнеэнэй хошхоног уруу гараа хэжэ, уманинь 5 минутын туршада нидхэрдэг. Тэрэниие хоёр удаа, хоорондонь 48 часай забһартайгаар хэдэг байна. Тиигэжэ нидхэрһэнэй

ЛЕКТОРНҮҮДЭЙ ХҮНДЭТЭ ҮҮРГЭ

«Знание» бүлгэмэй Буряадай ...зацинин XII конференци бо... тоосоото үе соо хэhэн хүдэл... үйлайдаа тус организацинин ...түрүүлэгшэ профессор, ...бшэгэй эрдэмэй доктор ...ЭЛНАСОВ эхидхэл хээ. ...КПСС-эй XXIV съездын шиидхэ... болон материалнуудые ...рүүлхэ, эрдэм ухаанай, түрүү ...турш туйлалтануудые дэлгэ... хэрэг тоосоото үе соо Бу... организацинин ажал ябуул... анхаралдань байгаа, мүнөө... байhаар. Үнгэрhэн жэлдэ ...» бүлгэмэй гэшүүд 93 ...лекци уншаа гэхэ гү, али ...блика дотор үдэр бүри 300 ...уншагдадаг, тэдэнние 15 ...хүн шагнадаг байба.

...нин XXIV съездын мате...дые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэ...гуримтай болоо, улад зо...лтые хараадаа абажа, лек...дые уншадаг болонхой. Эдээ...рээр лекторнүүд, кинолек..., арадай университедүүд, ...зднууд, ленинскэ среда, ...гэхэ мэтэнүүд эмхидхэг...болоо. КПСС-эй XXIV съезд...хэлэй үедэ, съездын шиид...дые нэбтэрүүлгын үедэ ...хүдэлдэг 240 лектори ...тагуудта хүдэлжэ байгаа, ...хүдэлжэ байhаар.

...тическэ, научна эрдэм дэл...ха хэрэгтэ дээдэ hургуули... Буряадай филиалай эрдэм... hуури эзэлдэг байна. ...Сибириин технологическа ин... эхин организацида 286 ...бии юм. Энэ институдай ...эд-лекторнүүд лекционно ...рине үргэн дэлисэтэйгээр ...байнхай. Мүн Доржи Бан... нэрэмжэтэ багшанарай, ...хүдөө ажахын институ... «Знание» бүлгэмэй эхин ...цинууд политическэ, хүдөө ...эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ ...ехэ юумэ хэжэ байдаг. Эдэ ...удуудай эрдэмтэд-лектор... арадай университедүүдые, ...лекторэй hургуули, саг үр... лекторинуудые ударидана. ...ын аймагай зарим колхоз, ...удай соёлой байшангуудта ...лжэ хүдэлдэг лекторинууд ...hайнаар хүдэлөө. Шара-Гол...-Сомон болон бусад нютаг..., Наушки станцида, Му...рэй Никольск, Хонхоло, ...Үзүүр болон бусад нюта... лекцинүүд ходо уншагдадаг ...партиин XXIV съездын мате...ууд, юhэдэхи табан жэлэй ... гол зорилгонууд эдэ лек... гол темэнь мүн. Саг үр... лекторинууд хаа хаанагүй ...хүдэлнэ гэхын аргагүй. ...газарта, жэшээнь, Хэжэн..., Сэлэнгын аймагуудта ...торинууд үсөөрөө, лекци... үсөөнөөр уншагдана.

...тоото үе соо ниитэ-полити...мэр уншагдадаг лекци ... гэжэ тэмдэглэгдэбэ. ...хамта экономикын эрдэм ...үүлхэ хэрэгтэ ехэ hанал та... байгаа. Авиационно заво..., Кабанскын Прибай..., Захаамнай организаци... экономикын эрдэм дэлгэ... яhала hайнаар ябуулагда...лоо. Яруунын, Загарайн Бэ...аймагуудта экономическа ...енци үнгэргэгдэдэг болон...тиигээшье hаа, ажалшадай ...ческа hуралсал hайжаруул... КПСС-эй ЦК-гай тогтоо...лтэдэ хүрэмөөр энэ хэрэг ...эгдэжэ шадагданагүй.

«Знание» бүлгэмэй эхин орга...нуудай хүдэлмэриин ниитын ... үнгэрэгшэ жэлhээ эхил...айна. Ингэжэ нэгэдэхи ша... гаргагданхай. Энэнь юу ...аб гэхэдэ, олон эхин орга...нууд хүдэлмэреэ улам шан... эмхидхэлэй талаар бэхи...эжэ харуулба. Жэшээнь, ...Шэбэрэй аймагай Ленинэй ...этэ, «Искра» колхозуудай, ...аймагай Онинборскын, ...тайлсын, Зэдын аймагай ...н, Дэдэ-Үшөөтэйн болон ...нютагуудай эхин организа... лекционно хүдэлмэри уран ...бэрхээр эмхидхэнэ. Мүн ...Үдэ городой авиационно за..., ЛВРЗ-гэй, мяха-консервын ...дай, нарин сэмбын фабри...прибор бүтээлгын, «Электро...» заводуудай эхин органи-

зацинуудай ябуулдаг хүдэлмэри hайшаалтай гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Эдэ организацинуудай хүдэлмэриин онсо шэнжэ гэхэдэ, ямар нэгэн тусхай гуримай ёhoop лекцинүүдые уншадаг болонхой. Үзэл сурталай бэшэ хүдэлмэритэй зохилдуулагдан (хаана, хэдыдэ лекци уншагдадаг байхаб гэжэ заагданхай) эмхидхэгдэдэг гуримтай. Жэшээнь, колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын кампаниин үедэ ябуулагдаха соёл сурталай хүдэлмэриин хамтадхамал түсэб табигдадаг. Энээн дотор лекцинүүдые уншаха түсэб оролсодог юм. Гадна эдэ организацинууд үлхөө олон темээр (цикл) лекцинүүдые уншуулдаг гуримтай. Жэшээ болгон Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эхин организацинин хүдэлмэри элидхэл соо харуулагдаа. Никольское гэжэ нэмээшэг hууриндахи «Знание» бүлгэмэй организаци 40 гэшүүдтэй (24 багшанар, хүдөө ажахын 12 мэргэжэлтэн болон бусад) юм. Эндэхи дунда hургуулиин багша Сергей Ивлевич Бодров энэ организацине 10 жэлдэ хүтэлбэрилжэ байна. Табан секци: ниитэ-политическэ, хүдөө ажахын педагогикын, залуушуулай, научно-атеизмын — гэhэн секцинүүдтэй юм. Эдэ секцинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, соёлой байшан, библиотекэ, киномеханик, медицинын хүтэлбэрилэгшэд — бултадаа хамтадхамал түсэб табилгада хабаадалсадаг. Лекторнүүд ондо ондоо hалбаринуудаар лекци уншадаг болонхой. Богонёор хэлэхэдэ, эндэхи организаци лекционно хүдэлмэрине дэлисэтэй зохисотойгоор ябуулдаг болоо, үнэхөөрөө, колхозой партийна организацинин туhалагша боложо шадаа юм. Мүн ондоошье нютагуудаар hайнаар хүдэлдэг эхин организацинууд олон даа. Энээнэй хажуугаар уншагдадаг лекцинүүдэй шанар, удха hайжаруулха тухай эхидхэл дотор онсо тэмдэглэгдээ. Зарим ушарта удхаараа hула, уншаха шадабариингаа талааршье мохоо молхи, лекцинүүдэй болодогынь гэмшэлтэй.

***

ҮГЭ ХЭЛЭГШЭДЭЙ hАНАМЖА БОДОМЖОНУУД

Е. Е. ТАРХАМАНОВ, профессор, КПСС-эй түүхэ, СССР-эй түүхэ нэбтэрүүлхэ научна методическа соведэй түрүүлэгшэ: СССР-эй байгуулагдаhаар, Буряадай АССР-эй тогтоhоор 50 жэлэй ой ойртожо байна. Энээнтэй дашарамдуулан, интернациональна хүмүүжүүлгэ улам шангадхаха, энээнтэй хамта арадуудай хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ хүдэлмэри улам hайжаруулха ёhотойбди.

Политическэ, научна эрдэм дэлгэрүүлхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээшэ совет интеллигенциин нэрэ хүндын хэрэг мүн. Тиимэhээ манай бүхы эрдэмтэд, тэрэ тоодо элитэ эрдэмтэд П. Т. Хаптаев, А. И. Уланов болон бусад энэ хүдэлмэридэ хабаадаhай гэжэ hанагдана.

В. Ц. ШОЙНЕНОВ, КПСС-эй Хоринин райкомой пропаганда, агитациин таhагые даагша: лекци уншалгые нэгэ гуримтай болгохо гэжэ оролдонобди. Үлхөө темээр олон лекци уншуулдаг болоjo эхилээбди. Анаа, Удинск, Онинборск hууринуудта лекторинууд хүдэлжэ байнхай. Хоринск тосхондо ниитын эрдэм дэлгэрүүлхэ арадай университет нээгдэнхэй. Тиин культурын факультедэй занятинуудые городой мэргэжэлтэд үнгэргэдэг юм. Теэд хоёр удаа эдэнэрэй ошоогүй дээрэhээ хэшээлнүүднай таhалдаад байна. Соёлой министерство энээн тухайда hаналаа табилсаг лэ.

«Знание» бүлгэмэй Буряадай организациин правлени түрүү лекторнүүдэй, hайнаар хүдэлдэг эхин организацинуудай түрүү дүй дүршэл согсолжо, дэлгэрүүлхэ талаар өөдэтэй хүдэлмэри хэнэгүй, хүдөөгэй лекторинуудта методическа туhаламжа али али талаhаань hайнаар үзүүлнэгүй. Техническэ хэрэгсэлнүүд, дэлхэйн политическэ карта дуталдана. Гадна муу бэлэдхэлтэй лекторнүүд городhоо хүдөө ошодог байна. Эдэ бүгэдые хараадаа абалсаа hаа, hайн бэлэй.

А. К. СУРМАЧ, «Знание» бүлгэмэй Хяагтын аймагай организациин правлениин түрүүлэгшэ: багша Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ манай аймагта лекци уншалга нэгэ гуримтай болоjo, түхэлжэhэн байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Долоон хоног соогоо нэгэ үдэрынь хаа хаанагүй лекци уншагдадаг байгаа, мүнөөшье энэ гурим үлэнхэй. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарьhаа эхилээд, бүхы эдэбхитэд энэ үдэр өөhэд өөhэдынгөө участогта гаража, лекци уншадаг гуримтай.

Сэрэгэй патриотическа хүмүүжүүлгэдэ бидэнэр hаналаа табилсаха зэргэтэйбди гэхэ байнаб. Манай аймагай организаци энэ хүдэлмэри шадал зэргээрээ эмхидхэдэг юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшад болон бусадые энэ хүдэлмэридэ хабаадуулха гэжэ оролдогдодог гээшэ.

Ф. Я. ВАРФОЛОМЕЕВ, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знание» бүлгэмэй Хонхолын эхин организациин түрүүлэгшэ: КПСС-эй XXIV съездын материалнууд манай хүдэлмэридэ гол hуури эзэлдэг аабдаа. Тингэхэ зуураа хүн зоной эрилтэ хараадаа абажа, лекци уншаха гээшые тон шухалада тоолодогбди. Манай нютагай хүдөөгэй интеллигенци энэ хүдэлмэридэ хабаададаг юм. Долоон ондоо hалбари (секци) бии. Хамтадхамал түсэбэй ёhoop лекци уншагдадаг болонхой.

СССР-эй байгуулагдаhаар, Буряадай автономито республикын тогтоhоор 50 жэлэй ой дүтэлжэ байна. Энээние угтуулан, бидэнэр Хонхоло нютагайнгаа түүхые хамтаараа суглуулжа бэшэнэбди. Энэ материалаа лекцидээ хэрэглэхэдэмнай, зон ехэтэ hонирходог байна.

Научна атеизмээр улад зоной дунда ехэ хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй байhамнай эли. Бидэнэр энэ асуудалаар бага зэргын хүдэлмэри ябуулнабди. Шэнэ заншал нэбтэрүүлхын тулада хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг юм. Хүдөө нютагуудаар зайжа, хүнгэн олзо бэдэрээшэдтэй бүгэдөөрөө эрид шууд тэмсэхэ ёhотойбди гэжэ дурадхаха байнаб.

Г. Г. ЧЕРНЕГОВА, Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй дунда hургуулиин дэргэдэхи эхин организациин түрүүлэгшэ: уншагдадаг лекцинүүдэй шанар hайжаруулхын тулада бэлдэгдэhэн лекцинүүдые урид шагнажа, hайса зүбшэгдэнэгүй, нүгөө талаhаа лекторнүүдтэ хүсэд hайн туhаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Гадна буряад хэлэн дээрэ бэлдэгдэhэн лекци республикын организациhаашье эльгээгдэдэггүй, түрэлхи хэлэн дээрэ лекци үсөөнөөр уншагдана. Үшөө нэгэ дутагдал гэхэдэ, «Знание» бүлгэмэй аймагай организацинн харюусалгата секретарь ходо hэлгэгдэнэ. Иимэ байхадаа, лекци уншуулха, эмхидхэхэ талада муу байhыень хэлэлтэшьегүй аабдаа.

Р. Г. РАДНАЕВ, КПСС-эй Яруунын райкомой секретарь: «Знание» бүлгэмэй 250 гэшүүн манай аймагта лекци уншадаг байна. Тематикань яhала hонин болонхой.

«Знание» бүлгэмэй Буряадай организациин правлени хүдөөгэй эмхинүүдтэ яhала ехэ туhаламжа үзүүлдэг гээшэ. Тиигээшье hаань, энэ туhаламжаяа улам үргэдхэhэй гэжэ хүсэнэбди. Юуб гэхэдэ, лекторнүүдэй хэрэглэхэ материалнууд үшөөл багаар эльгээгдэнэ, мэргэжэл түгэс лекторнүүд манай нютаг уруу хаа яа ошоно, техническэ хэрэгсэлнүүд дуталдана.

Улад зониие атеистическээр хүмүүжүүлхэ тухай эндэ үгэ хэлэгшэд яhала тогтоо. Тиигээшье hаань, энээн дээрэнь нэмэжэ, нэгэ бодомжо хэлэлтэй. Манай Ульдэргэ нютагта энэ хүдэлмэри яhала hайнаар ябуулагдана. Тэндэ нүхэр Сампилоной ударидадаг арадай музей энэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Манай аймагай бүхы нютагуудта иимээр атеизмын хүдэлмэри ябуулагдана гэхын аргагүй. Энэ хэрэг улам шангадхаха тухай бодомжолходоо, естественнэ эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри улам hайжаруулха, үнэхөөрөө добтолхы шэнжэтэй болгохо шухала байна. Тиихэдээ шажан мүргэлэй, хуушанай сагай үлэгдэлнүүдэй залуу үетэнэй ухаан бодол дайруулхагүйн тулада илангаяа ехэ hаналаа табиха ёhотойбди.

Ажалшадай бэшэгүүдhээ

...РИДШАЛАН ДҮҮРГЭЭ

...Кабанскын аймагай Сэлэнгэ ...ой хилээмэнэй заводой кол...ив февраль hарынгаа түсэ... болзорhоонь 2 хоногоор урид... дүүргээ. Тэрэ заводой хү...лмэришэдэй хүсөөр бэлдэгдэhэн ...лээмэнэй элдэб янзын зүйлнүүд ...шье энэ тосхондо бэшэ, мүн ...ай бусад нютагуудта абаа...дадаг юм. Февраль hара соо ...й ажалшад 92 мянган түхэ... продукци гаргажа худал... байна.

Заводой хүдэлмэришэдэй дунда ажалдаа эрхим амжалта туйладаг хүнүүд олон юм. Тэдэнэй дундаhаа Тамара Старикова, Галина Серебренникова, Валентина Витошкина, Мария Максимова гэгшэдэй оролдосотой hайн ажалые онсолон тэмдэглэмээр. Эдэнэр социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлжэ, эрхим ажалай үльгэр нүхэдтөө харуулжа ябадаг байха юм.

А. БУСУРМАНОВ.

Редакцида харюусана

„Аргатай аад, ахираар ажаллана"

...гаршагтай статья манай ...тын январиин 15-най номер... толилогдоо hэн. Хяагтын ай... Худэриин совхозой hаалиин ...нүүд дээрэ ариг сэбэрэй ...р сахигдадаг дээрэhээ гү... муу шанартай, гашаланги ...шаагдана гэжэ тэрэ статья ...шүүмжэлэгдэhэн байгаа.

...тус статья тушаа КПСС-эй ...тын райкомой секретарь Н. ...манай редакцида иигэ... мэдээсэбэ:

«Тус статья соо хэлэгдэhэн дутагдалнууд тушаа совхозой партийна комитедэй заседани дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болоhон байна. Тэрэ заседанида hаалиин фермэнүүдые даагшанар, совхозой отделенинүүдые эрхилэгшэд, зооветеринарна мэргэжэлтэд, отделенинүүдэй парторганизацинуудай секретарьнар хабаадалсаа. Статья соо хэлэгдэhэн дутуу дунданууды ойрын саг соо усадхаха талаар совхозой партком зохихо хэмжээнүүдые хараалаад, тэдэнээ бэелүүлжэ эхилээ».

Хойто Лаосой арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд баруунай хүсэнүүд болон Тайландын хүлhэнэй сэрэгүүдтэй яhала дайшалхы амжалтатайгаар тэмсэжэ байнхай. Каосан Патет Лао агентствын мэдээсэhэнэй ёhoop, Сайабури, Удомсэй провинцинуудта арадай тэмсэлшэдэй добтолгонуудай hүүлээр дайсанай 800 гаад солдадууд алуулhан, шархатаhан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Лаосой арадай сүлөөрэлгын армиин артиллеристнүүд дайшалхы позици дээрээ.

ТАСС-ай фотохронико.

50 СССР

Манай «Знамя Ленина» колхозой ажалшад «Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые угаа баяртайгаар угтан абаад, гүнзэгыгөөр шудалжа байнад.

Түүхын талаар абажа харабал, 50 жэл гээшэ тон богонихон болзор юм бээз. Гэтэр агуусхэ Ленин багшын сэсэ мэргэн hургаалаар зэбсэгжэhэн түрэл Коммунис партимнай арад түмэнөө жаргалта hайхан коммунизм тээшэ найдамтайгаар ударидан хүтэлбэрилнэ. Ороноймнай үргэн уужам газар дээрэ ажаhуудаг, ажалладаг зуу гаран наци болон үндэhэ яhатан бултадаа ами нэгэн аха дүү болон нэгэдэнхэй.

Хаанта засагай үедэ хоёр дабхар мүлжэлгэ, доромжолго доро байhан Буряад арад Октябриин хубисхалай ашаар, ород арадай туhаламжаар өөрын гүрэн түрэ байгуулаа, аха дүү республикануудай бүлэдэ жагсаа.

Урдань ямар байhанаа мүнөө ямар байдалтай болоо гээшэбибди гээд эрьен харахада, омогорхомоор даа. Манай «Знамя Ленина» колхозой түб болохо Хушуун-Үзүүр тосхондо түрүүшын эхин hургуули 1942 ондо нээгдээ бэлэй. Тиихэдэ залуухан басаган Мария Артемовна Бакланова багшаар ажаллахаяа манда ерээ hэн.

ШЭНЭ АМЖАЛТАДА ЗОРИГЖУУЛНА

Тэрэ гэhэнhээ хойшо тэбхэр 30 жэл үнгэрбэ. Эдэ жэлнүүдэй туршада тосхонhоомнай хэдэн зуугаад хүбүүд, басагад эрдэм hургуулитай болоjo гараа. Тэдэнэй олонхинь оронойнгоо элдэб дээдэ, тусхай hургуулинуудые дүүргэжэ, инженер, агроном, зоотехник, ветеринар, багшанар, врач болон бусад мэргэжэлтэй болоод, түрэл нютагтаа бусажа ерэнхэй.

Тосхоноймнай шэг шарай жэл бүри болбосон түхэлтэй болоно. Колхознигуудаймнай hуудал байдал улам hайжарна. Колхоздомнай 40 гаран хүнhөө бүридэhэн барилгашадай бригада арба гаран жэлэй туршада хүдэлжэ байдаг. hүүлэй арбан жэлэй туршада колхоздо хоёр дунда, найман жэлэй, эхин hургуулиин гурбан байшан, медицинскэ табан пункт, бригада бүхэндэ клуб болон бусад барилганууд ашаглалгада үгтөө. Үнгэрэгшэ хабар Хушуун-Үзүүр тосхондо 320 hууритай хоёр дабхар шулуун байшан баригдажа, эндэхи арбан жэлэй hургуулиин hурагшадта бэлэглэгдээ. Тосхоноймнай үхибүүд мүнөө нэгэ халаанда, кабинетнэ гуримаар hурана. hаяхан тосхоноймнай дунда hургуулиин багшанарай коллектив партийна нээмэл суглаан дээрээ Москва хотын багшанарай хандалгые зүбшэн хэлсээд, hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эрид hайжаруулха гэhэн тодорхой хэмжээ ябуулга хараалаа. Манай багшанар бидэнэй үхибүүдые муугаар hургана гэжэ хэлэнэгүйб. Тэдэнэр өөhэдынгөө нангин уялгые hайнаар дүүргэдэг. hуралсалай жэлэй түрүүшын хахадые муу бэшээр дүүргээ. Бүхы hурагшадай 95 процентнь номоо hайнаар үзэдэг. Энэнь аймагай hургуулинууд соо эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдоно.

Колхозоймнай гэшүүд шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ эршэтэйгээр ажаллажа, ехэхэн амжалта туйлаа. Гүрэндэ тарян болон мал ажалай эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха даабаряа үлүүлэн дүүргээ. hаяхан колхознигуудай хамтын суглаанай болоходо колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ 516,3 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулhан байба. Үйлэдбэриин ашаг үрэ үгэсэнь 37 процентдэ хүрөө гэхэ гү, али урда жэлэйхидэ орходоо 13 процентээр дээшэлээ. Энэмнай яhала hайн дүй болоно бшуу. Туйлаhан амжалтаараа зоригжоhон колхознигууднай шэнэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ гүрэндөө 26000 центнер таряа, 8870 центнер hү, 6050 центнер мяха, 1241 центнер нооhо, 340 мянган үндэгэ худалдаха гэhэн социалис уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө эршэтэйгээр тэмсэжэ байнад. Ажалайнгаа энэ амжалтые ССР Союзай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн баярта hайндэртэ бэлэг болгон бариха юм.

З. ЗАМБАЛОВ,
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшын барилгын талаар орлогшо, Хушуун-Үзүүрэй түрүүшын колхозой түрүүлэгшэ байhан, КПСС-эй гэшүүн.

Михаил Баирович Тыхеев Ленинэй ордento Улаан-Үдын мяханай комбинадай колбасна заводто мяха шулагшаар хүдэлдэг. Энэ хүнгэн бэшэ ажалдаа тэрэ наhанайнгаа 20 жэлые зорюулаихай. Энэ хугасаа соо тэрэ өөрынгөө ажалда оролдосотойгоор хандажа, халаан бүхэнэйнгөө нормые хододоо 135—140 процент дүүргэдэг юм. Тэрэнэй сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь, hурагшадынь Михаил Баировичhаа ажалдаа үнэн сэхээр хандалгын үльгэр жэшээ абадаг.

Г. ХРУЩЕВОЙ фото.

ВАРШАВА

Э. ГЕРЕГЭЙ ҮГЭ

ТАСС.

ПНР-эй Сеймэй hунгалтын урда тээхи кампаниин эдэбхитэй, бүтэмжэтэйгөөр үнгэржэ байhаниинь социализмтай поляк арадай таhаршагүй холбоотойе үшөө дахин лаблан гэршэлнэ,—гээд мартын 16-най үдэшэ Варшавын телевидени болон радиогоор үгэ хэлэхэдээ, ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек мэдүүлээ.

hунгалтын урда тээхи кампаниин политическэ удхань ПОРП-гэй VI съездын программаhаа үндэhэтэй. Энэ кампани партийна, партийнабэшэ хэдэн миллион ажалшадай хүсэл эрмэлзэлые харуулна гэжэ Э. Герек хэлэбэ. Бидэнэй мүнөө бэелүүлжэ байдаг программын түлөө мартын 19-дэ дуугаа үгэхэ болонобди. Энэ программа ПНР-эй туйлалтата замай, социализм байгуулха жэнхэни хараа шугамай үргэлжэлэл болоно. Хүсэн түгэлдэр Польшые зохёон байгуулха, эрхэтэдэй байдал улам hайжаруулха гээшэ манай гол зорилго болоно,—гэжэ Э. Герек үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Хүсэн түгэлдэр Польшые байгуулхын тула хамагай түрүүндэ олонииитын социалис харилсаа хүгжөөхэ, экономическа хүсэ шадал арьбадхаха, техникэ ба эрдэм наукые бүри дээдэ хэмжээндэ гаргаха хэрэгтэй. Польшын бата бэхи байдалтай байхын тула Советскэ Союзтай таhаршагүй хани барисаатай, аха дүү социалис оронуудтай нягта харилсаа холбоотой байха, Европодохи, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдал, аюулгүй байдал улам батадхаха болоно.

ПНР-эй Сеймэй hунгалта бүхы поляк арадай бата нэгэдэлые харуулха гээд этигэжэ байhанаа Э. Герек үгынгөө түгэсхэлдэ элирхэйлэн мэдүүлээ. Энэ хадаа манай хамтын программые бүгэдэ арадай hайшаалгада, Польшын хүсэ шадал, тэрэнэй нэрэ хүндые дэлхэй дээрэ бэхижүүлгэдэ бүхы арадай оруулhан шухала туhа нэмэри болохо гэбэ.

Хилын саанаhаа

телефон телеграф радио

ДЕЛИ

ИНДИДЭХИ hУНГАЛТЫН ЭСЭСЭЙ ДҮНГҮҮД

ТАСС

Ороной 16 штадта, хоёр союзна газар нютагуудта хуули гаргалгын органуудай hунгалта мартын 5-hаа 11 хүрэтэр болоhон байгаа. Тэрэнэй дүнгүүдые Индиин түбэй hунгуулиин комисси тунхаглаhан байна. «Таймс оф Индиа» газетын мартын 17-до тунхаглаhан мэдээнэй ёhoop дуугаа үгэлгын үедэ 2.727-ной орондо 2.722 депутат hунгагдаа. Ударидахы парти бологшо Индиин национальна конгресс 1.926 депутадай мандат, Индиин Коммунис парти — 112, «Джан санг» — 105, «Организация конгресс» — 88, социалис парти — 58, хоёрдохи компарти — 34, «Сватантра» парти — 16, нютаг нютагай бусад партинууд 134, бэеэ даанхайшуул — 249 мандадуудые абаа.

Индиин премьер-министр Индира Гандиин толгойлдог Индиин национальна конгресс гэжэ парти 14 штадай, Делиин союзна газар нютагай хуули гаргалгын суглаануудта олонхи hууринуудые эзэлээ. Энэ партиин түлөөлэгшэд тэдэндэ правительствануудые байгуулха, нютагай гүйсэдхэхэ органуудые толгойлхо юм.

ХАНОЙ

ИНДОХИТАДТАХИ ДАЙН БАЙЛДААН

ТАСС

Индохитадай патриодууд элдэб фронтнуудта дайшалхы ябуулганuudые эдэбхитэйгээр хэнэ.

Урда Вьетнамда арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнууд американо-сайгон сэрэгүүдэй 40 баазые ба бүхэлэгдэhэн пунктнуудые мартын 15-да добтолоо. Гансахан лэ Куангнгай провинцида дайсанай 70 хүн алуулhан, шархатаhан байха юм.

Лаосто Лонгченг шадар илангаяа шанга байлдаанууд болоjo байнхай. Мартын 14-дэ патриодууд дайсанай гурбан самолёт эндэ буудажа унагаагаа. Мартын 17-до НОАЛ-ай сэрэгшэд Лонгченгдэхи баазые, мүн тэрэ шадарай бүхэлэгдэhэн газарнуудые артиллереэр шангаар буудаhан байха юм.

МАДРИД

АЮУЛТАЙ ААША

ТАСС

Америкын агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй «фантом» гэдэг хоёр реактивна истребитель-бомбардировщик Испаниин Сарагос городhоо 120 километртэ ниидэжэ ябатараа мүргэлдэшоо.

Энээнтэй дашарамдуулан, ТАСС-ай шэнжэлэгшэ Павел Иванов иигэжэ бэшэнэ:

Дурсагдаhан самолёдууд Испаниин баазануудта байдаг США-гай агаарай 16-дахи армиин бүридэлдэ ородог юм. Гэмтэлгын болоhонhоо уламжалан, байрын хэдэн гэр, электро-дамжуулгын утаhа шэжэм hандаргагдаа. Самоледуудай экипажууд хосорhон байна. Мухар талаан болоjo, Эль Бусте тосхоной (усалай болоhон газар) нэгэшье хүн гэмтээгүй. Зүгөөр Паломарестэ 1966 оной январиин 17-до болоhон гутамшаг ушарые Испанида мартаагүй байhаар. Тиихэдэ «В-52» гэжэ американ бомбардировщик водородно дүрбэн бомбо «гээжэ», Испаниин хэдэн миллион зондо аюулта оршон байдал тохёолдуулhан юм.

Альмеридэхи гэмтэ ябадалhаа уламжалан, америкынхидтэ эсэргүү hанал бодол туйлай ехээр дэлгэрбэ. Испаниин, дэлхэйн олониитын баалалтаар Мадридай правительство ороной газар дээгүүр засагаархидай тусхай зүбшөөлгүйгөөр самолёдуудай ниидэлгые хориhон байна. Зүгөөр иимэ хорилто ёhын тэдысэ хэгдэhэн байгаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ гэhэнhээ хойшо үнгэрhэн дүрбэн жэлэй турша соо Испаниин газар дээгүүр США-гай агаарай дээрмэшэдэй ниидэхые буруушааhан ушар байгаагүй юм.

Испанида байдаг США-гай «ядерна уурхайнууд» ямар ехэ аюул түбэг татажа болохоб гэжэ Эль Бустедэ болоhон гэмтэлгэ гэршэлнэ. Баазанууд тухай американо-испан уршагта хэлсээе болюулха эрилтэ олон миллион испанецууд эрид шууд табина. Баазанууд тухай хэлсээн 1971 оной августда баталагдаhан «Хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорой» хубинь болоно.

АЖАЛШАДАЙ ЗАБАСТОВКОНУУД

НЬЮ-ЙОРК. Лордстаунда (Огайо штат) «Дженерал моторс» компаниин автомобильна заводой 10 мянган хүдэлмэришэд забастовкоёо хоёрдохи недели соо үргэлжэлүүлhээр. Автомобиль бүтээгшэд үйлэдбэриин тааруугүй гуримые, яла тохолгые, ажалhаа гаргалгые буруушаан тэмсэнэ.

Засагаархидай зүгhөө заналтанууд хэгдэдэг, нютагай хэблэлээр радио болон телевиденеэр хүдэлмэришэдтэ харша кампаниин ябуулагдадаг болобошье, хүдэлмэришэд тэмсэлээ үргэлжэлүүлхээр шиидэнхэй байна.

МАДРИД. Эль-Феррольдо забастовко хэhэн хүдэлмэришэдые полициин зэрлиг шэрүүнээр дараhыень буруушаан, полициинхидэй зоргоороо аашалалдадагые буруушаан, Испаниин ажалшад, ороной демократическа ба түрүү үзэл бодолтой хүсэнүүд таhалгаряагүй тэмсэнэ.

МОНТЕВИДЕО. Ажалшадай национальна конвентын—ороной тон томо профсоюзна нэгэдэлэй уряагаар Уругвайн хүдэлмэришэд ба алба хаагшад юhэн часай бүгэдэ ниитын забастовко үнгэргөө. Салин хүлhэ дээшэлүүлхэ, ажалай байдал hайжаруулха эрилтэ табиhан байха юм. Ажабайдалаа, ажаллаха арга боломжоёо hайжаруулхын түлөө Уругвайн ажалшадай тэмсэхэ эрхые Уругвайн ажалшадай национальна конвент (НКТ), портнуудай хүдэлмэришэдэй союз үмөөрэн хамгаална.

БОНН. Зекках—Агельсгейм—Остербуркен—Зенфельд (Баден-Вюртемберг нютагуудай хоорондын автомагистраль дээрэхи бензинэй станцинуудай хүдэлмэрилэгшэд забастовко соносхоо. Нефтиин компаниудай эзэдэй бензинэй, дизельнэ түлишын сэн дээшэлүүлhые станцинуудай хүдэлмэрилэгшэд буруушаана. (ТАСС).

ЛОНДОН

Белфастда дахин тулалдаан болобо

ТАСС

Ольстерой элдэб городуудта Англиин сэрэгүүдэй ба Хойто Ирландиин хүн зоной хоорондо мартын 17-ной hүни дахин тулалдаан болоо. Даб дээрэхи мэдээнэй ёhoop Белфастда, Лондондерридэ нэгэ ирландец алуулаа, хоёр ирландец шархатаа.

Англиин сэрэгүүд Белфастда шэнэ хүнүүдые арестовалба. Арестовалагшадай дунда Хойто Ирландиин парламентын гэшүүн П. Кеннеди оролсоно.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ТАСС

Зүүн Бенгалиhаа хашагдан зугадажа, Индиин газар дээрэ хоргодоhон 9 миллион 898 мянган хүнэй 9 миллион 770-ниинь түрэл нютагтаа — Бангладештэ бусаа. Энээн тухай Индиин ажалай ба ажалаар хангаха министерствын түлөөлэгшэ парламент дээрэ мартын 16-да мэдээсээ.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Калифорниин Вальехо гэжэ бишыхан городто негр зоной хүлгөөн үргэлжэлжэ байhаар. Нютагай засагаархидай зүгhөө үндэhэ яhанай илгаа гаргалгые тэдэнэр буруушаана. Демонстрантнуудые намнан тараахын тула эльгээгдэhэн полициин подразделенинүүд шиидам, нюдэнhөө нёлбоhо гоожуулдаг газтай гранатануудые хэрэглэнэ, хүнүүдые олоор хиналтада абана.

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай корр. О. Пивоваров иигэжэ дамжуулба: ООН-ой гэшүүн оронуудай түлөөлэлгэтэ зургаануудай дипломатическа ябуулгаяа hаадгүйгөөр хэхэ арга Нью-Йоркдо урда мэтэ байхагүй. Америкын засагаархид нэгэнтэ бэшэ найдуулбашье дипломадуудай, тэдэнэй гэр бүлын гэшүүдэй аюулгүй байдал хангахаар үрэтэй ямаршье хэмжээ мүнөө хүрэтэр абаагүй, гэмтэ ябуулга хэhэн хүнүүд сүлөөдэ ябажа байдаг.

Энээнhээ уламжалан тохёолдоhон байдал тухай асуудал ООН-ой комитедэй заседани дээрэ дахяад зүбшэн хэлсэгдээ. ООН-ой дэргэдэхи хариин хэдэ хэдэн түлөөлэлгэтэ зургаануудта харша ябуулганууд тухай шэнэ баримтанууд заседани дээрэ дурдагдаа.

ДАККА. (ТАСС). Бангладешэй Арадай Республикаhаа Индиин армиин hүүлшын подразделенинүүд тус ороной оршом сооhоо мартын 15-да гараа.

ЛОНДОН. (ТАСС). Олониитын митингнүүд, жагсаалнуудта хабаадаhанай түлөө 24 хүн, тэрэ тоодо Хойто Ирландида граждан эрхын түлөө хүдэлөөнэй ударидагшад Ольстерой эсэргүү партинуудhаа парламентда hунгагдаhан гэшүүд 6 hарын турша соо түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ. Январиин 30-да Лондондерридэ болоhон амгалан ёhоной жагсаалые Англиин парашютистнуудай буудаhыень буруушаадаг 50 мянган хүнэй эмхидхэhэн дабшалгада «хуули бусаар» хабаадаа гэжэ тэдэнэр гэмнэгдэнэ.

БОГОТО. (ТАСС). Нацис гэмтэн Мартин Борман тухай Колумбиин «Кромос» гэжэ журналда дахяад бэшэгдэбэ. Журналай гэршэлhэнэй ёhoop, Борман ороной урда зүгэй Путумайо районда, Эквадорой хилэ шадар хоргодон шэбээлжэ байнхай.

«Кромос» журнал Борманай фото-зурагые толилолсоо.

САЯАНҺАА ВИТИМ ХҮРЭТЭР

ОЛОН УНШАГШАДТА ТУҺАТАЙ

СССР-эй АН-ай Сибиринн отделениин Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институт хэдэ хэдэн һонирхолтой научна зохёолнуудые һүүлэй үедэ хэблэбэ.

В. И. Рассадинай **«Тофалар хэлэнэй фонетикэ ба лексикэ»** гэжэ монографи Саяан-Алтайн хадалиг газарта ажаһуудаг үндэһэ яһатанай тюрк-монгол хэлэ шудалагшадта, этнографууд болон түүхэшэдтэ ехээр һонирхогдохо байна. Тюркскэ хэлэнүүд сооһоо эгээн багаар шэнжэлэгдэһэн мүнөө үеын тофалар хэлэнэй лексикын бүридэлые автор тодорхойгоор харуулһан байна.

«Буряадай уран һайханай металл», «Буряадай урашуулай модон скульптура» гэһэн гаршагтай альбомуудые искусство шэнжэлдэг наукануудай кандидат И. И. Соктоева, түүхын эрдэмэй кандидат К. М. Герасимова, Р. Д. Бадмаева гэгшэд бэшээ.

Эдэ авторнууд революциин урда тээхи буряад арадай мастернуудай бүтээһэн скульптура ба декоративна-искусстватай, мүнгэн болон бусад металлаар хэгдэһэн зэр зэмсэгүүдэй фото-зурагуудтай уншагшадые танилсуулна.

«Сибиринн ородой фольклор» гэһэн суглуулбари арадай аман үгын поэзи шэнжэлэгшэдтэ, литературоведүүдтэ, дээдэ һургуулинууд болон тусхай дунда һургуулинуудай багшанарта тодорхой туһаламжа болохо.

З. РУТКОВСКАЯ.

Огторгойн уудамаар булад далита «бүргэдэй» элин халин ябахые харахадаа балшар заахан үхибүүдшье, үндэр наһатай үбгэдшье атаархадаг, зориг түгэлдэр хүбүүднай тэдэниие жолоодоно гэжэ омогорходог гээшэ. Омогорхоншьегүй яахаб даа. Манай орондо эгэршэгүй эрэлхэг зориг, баатаршалга харуулһан лётчигууд хэды олон гээшэб! Теэд авиаторнууд өөһэдөө энээниие юундэшье тоодоггүй, юрын хэрэг шэнгеэр һанадаг.

Гай тодхорһоо олохон хүнүүдые абарһан нэгэ иимэ ушар тухай тобшо тэдыгээр хөөрэхэ дуран хүрэнэ. Дүүрэн пассажирнуудые һуулгаһан «АН-24» түхэлэй самолёт Улаан-Үдэ тээшэ шэглэн, Эрхүүгэй аэропортһоо ээлжээтэ рейсдээ ниидэһэн байгаа. Огторгойн онгосо газарһаа хобхорон, улам дээшээ дэгдэбэ. Командир Андрей Никитович Петров, 2-дохи пилот комсомолец Даша Очирович Дамбаев, бортмеханик коммунист Георгий Федорович Буянов гэгшэд энэ онгосые жолоодоно. Эдэмнай Улаан-Үдын авиапредприятиин экипаж һэн.

БОЛОҺОН УШАР

ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГТО ЭКИПАЖ

Гэнтэ самолёдой нэгэ двигатель унтаршаба. Иимэ ушарта самолёт дары түргэн газарта буулгагдаха ёһотой. Теэд дүрим бүхэндэ онсо зүйл байдаг гээшэ ааб даа. Хэрбээ экипажай самолёдоо хүрэһөөр доошонь оруулжа эхилээ һаань, зайлашагүй гай тодхор болоһо магад байгаа. Юуб гэхэдэ, самолёт аэродромһоо холо ябашаһан, урдань ганга жалгатай газар харагдаа.

Энэ ушарта машина жолоодохо шадабари, мэгдэжэ айхагүй эрэлхэг зориг хэрэгтэй байгаа. Петровой экипаж хүдэлжэ байһан ганса двигателеэрээ самолёдоо доохонуур ниидхүүлэн, нэшье мэгдэнгүй, түбшэн [...]гаар, найдамтайгаар аэро[...] тээшэ залаад, буудаг хар[...] хүрэжэ ерэбэ. Тиин һууж[...]һан хүнүүдые гай тодх[...] оруулангүй, самолёдоо га[...] буулгаба.

Зүүн Сибириин граждан[...]циин управлениин начал[...] баатаршалга гаргаһанай[...]лөө Петровой экипажда ба[...]лан хүргөөд, үнэтэ бэлэг[...] шагнаа.

И. ХРАПУНОВ.

АЛЬГА ТАШАЛГАН ЗАМХААГҮЙ

Зүүн Сибириин культурын институдай «Баяр» гэжэ дуу, хүгжэмэй ансамбльда хабаадалсадаг бүлэг студентнэр Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхоздо айлшалжа, концерт наада табихань гэжэ дуулахадаа, нютагай зон хүлеэжэ ядаа һэн. Ехээр хүлеэгдэһэн артистнаршье ерэжэ, тосхоной хүн зон соёлойнгоо байшанда олоороо сугларба.

Хүдөөгэй ажалшадай хүндэтэйгөөр угтан абаһан айлшадынь культурын институдай 3—4-дэхи курсын студентнэр байба. Аха дүү Монгол оронһоо тус институдта һуралсажа байһан хэдэн хүбүүд тэдэнэрэй дунда харагдана.

Студентнэр Д. Намжилов, Б. Мункожаргалов гэгшэд «Һамга бэдэрэлгэ» гэһэн шог ёгто сценкэ хүхюун гоёор гүйсэдхэжэ, концертээ нээбэ. Удаань монгол композитор Алтан Хуягай зохёоһон «Эжы тухай» дуунe Э. Сухбаатар Оео Лөмпэргэн хоёрой хангюурдахада, улад зон удаан альга ташажа, дахин дуулахыень гуйгаа.

С. Михалковой «Курортдо амарһан арсалан» гэжэ басни Б. Эрдынеев уран хурсаар уншажа, олоной һайшаалда хүртэбэ. Мүн монгол студентнэр Б. Энхболод, Э. Сухбаатар гэгшэд ород, монгол арадай дуунуудые чанза дээрэ гүйсэдхэжэ, харагшадай зүрхэ сэдьхэл баясуулаа. Э. Сухбаатар гансаараан сцена дээрэ гаража, Монгол оронойнгоо хүгжэм, дуунай аялга иргуу һайханаар хангюурдахадаа, онсо шалгараа гэхэдэ алдуу болохогүй. Тэрэ композитор С. Баагарай «Һүн сагаан сэдьхэл», «Гайхамаар», «Залуу хүһан» гэхэ мэтэ дуунуудые дуулаа.

Б. Мункожаргалов өөрынгөө зохёоһон «Нүхэртөө» гэжэ шүлэг шадамар бэрхээр уншажа, харагшадай дура татаа. Энээнэй һүүлээр буряад дуунууд ханхинан зэдэлбэ. Б. Цырендашиевай «Гуниг дуун», «Согто Хангил» гэжэ дуунуудые Д. Намжилов, Б. Эрдынеев гэгшэдэй дуулахада альга ташалган удаан зэдэлбэ.

Удаань уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаевай «Һүүлшын энеэдэн» гэжэ рассказаар зохёогдоһон инсценировкые Б. Мункожаргалов Д. Намжилов хоёр бэлиг шадабаритайгаар наадаа.

Концертын түгэсхэлдэ Б. Цырендашиевай «Уулзатараа баяртай» гэжэ дууе артистнарай хоороороо гүйсэдхэхэдэ эндэ суглагшад сэдьхэл зүрхэеэ хананги, баяртай хүхюунүүд үлөө һэн.

Д. ДАМБИЕВ.

Хушуун-Үзүүр.

ЧЕМПИОН БОЛО[...]

Түмэр замай техникум[...]дент, «Локомотив» бүлг[...]луу санашан В. Неверов [...] сезониие амжалтатай һайна[...] гэргэжэ байна.

Тусхай дунда һургуули[...] спортсменүүдэй дунда [...] түрүү һуури эзэлхын түлөө [...]лоһон мүрысөөндэ тэрэ ха[...]саа. Залуу санашан 5 ба 10 [...]лометрэй зайда урилдахад[...] хэдөө ахижа, нэгэдэхи [...] эзэлээ. В. Неверэвэй ошото[...]хим бэрхэ санашан болохо[...] һанда ямаршье һэжэг байха[...]

Б. БАЛЬЧИНО[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. [...] мүрысөөнэй урда тээ.

А. МОНТОСОВОЙ ф[...]

Улаан-Үдэдэ: үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр

АЯТАЙ БОЛОО

Южный тосхондо соёлой шэнэ байшан ашаглалгада һая үгтэһэн юм. Теэд тэрээн соонь кино-түхеэрэлгэ үгы байһан. Үсэгэлдэр тэндэнь кино-түхеэрэлгэ тодхогдожо, тосхоной хүн зондо кино харахадань аятай зохид болобо.

ҺУРАГШАДАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

«Эдир наһан» гэжэ нэрэтэй кинотеатр 45-дахи һургуулиин дэргэдэ хүдэлмэрилдэг болонхой. Театрай бүхы хүдэлмэрииe һурагшад хангадаг.

СССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан кинолектори тэдэнэр эхилэнхэй. Тэрэнэйнь гурбадахи хэшээл үсэгэлдэр болоо. Мүн лэ тэрэ үдэр тус һургуулиин эрхим һурагшадай слёт кинотеатрай зал соо үнгэрбэ.

АЙЛШАДАА УГТАХАНЬ

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хизаар, область, республикануудай кинофикаци болон кинопрокадай арба гаран түлөөлэгшэд манай республика ерэнхэй, кинотеатрнуудаймнай хүдэлмэритэй һонирхон танилсаба.

Буряадай кинофикациин хүдэлмэрилэгшэд айлшадаа «Дружба» кинотеатр соо мүнөөдэр угтахань. Тэдэнэр ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэжэ, дүй дүршэлөө андалдахань.

ДЭЭДЭ ШАНГАЙ КИНОФИЛЬМ

Үргэн экрантай кинотеатр Буряад орон соомнай нэгэн юм. «Дружба» гэжэ нэрэтэй энэ кинотеатрай экран дээрэ хамагһаа түрүүлэн шэнэ фильмүүд гаража эхилдэг гээшэ.

«Хара тэмдэгтэй сагаахан шубуун» гэһэн уран һайханай үнгэтэ фильм тэндэ үсэгэлдэрһөө харуулагдажа эхилбэ.

Украин арадай үнэн сэхэ хүбүүдэй бандидуудтай тэмсэһэн тухай тус фильм хөөрэнэ. Үйлэнь Буковинада болоно.

Москвада үнгэрһэн уласхоорондын VII кинофестивальда (1971 он) тус фильм үндэрөөр сэгнэгдэжэ, фестивалиин дээдэ шанда хүртэһэн юм.

А. ГАВРИЛОВА.

ЭРДЭМТЫН ОЙДО ЗОРЮУЛАН...

Доржи Банзаровай түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ Горькиин нэрэмжэтэ библиотекэ соо нээгдэбэ.

Эрдэмтын өөрынь бэшэһэн зохёолнууд, эрдэмтэ тухай ород, буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн номууд тэндэ харуулагдана.

Выставкэдэ табигдаһан номуудай шэнжэлэл библиотекын хүдэлмэрилэгшэ хэхэ юм.

В. ЖАРКОВА.

ДУУ, ХҮГЖЭМЭЙ ҮДЭШЭ

Бэлигтэй композитор Александра Пахмутовагай дуунуудта хүнүүд ехэ, багагүй дуратай. Тэрэнэй творчестводо зорюулагдаһан лекци-концерт Серовой нэрэмжэтэ соёлой байшан соо болобо Тус байшангай үхибүүдэй секторэй «Веселинка» гэжэ ансамбль дуу, хүгжэмэй зэдэлхэ үдэшые оролдосотойгоор эмхидхэһэн байна.

Е. ЯШИНА.

ХЭНИИНЬ ТҮРҮҮЛЭГШЭ ААБ?

Уран һайханай наада харалга манай училищида заншалта болонхой Мүнөөдэр тэрэнэймнай мүнөө жэлэй харалга эхилхэнь. Отделени бүхэнэй табан хоор шагнагдаха. Хоорто 70-һаа 100 хүрэтэр һурагшад хабаададаг. Түрүү һуури эзэлхын түлөө бүлэг бүхэн үнихэнэй оролдонхой юм. Теэд концертыень харахадаа мэдэнэ бэзэбди, хэниинь түрүүлэгшэ ааб?

Училища соогоо шалгарагшад районойнгоо харалгада хабаадалсаха.

Е. ИЗОСИМОВА,
Улаан-Үдын багшанарай училищиин комсорг.

ОЛООРОО ХАБААДАХАНЬ

Гүрэнэй худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой табан команда санаар һолжоролгын сезоной түгэсхэлдэ зорюулан, Дээдэ-Онгостойдо мүрысөө эхилбэ. Мүрысөөндэ булиһан команда болон хүнүүд тус обкомой кубок, грамота ба үнэтэ шанда хүртэхэ юм.

Олон зоной хабаадалгатайгаар үнгэрһэн энэ мүрысөөгөө худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд республикынгаа табин жэлэй ойдо зорюулна.

А. КОЗЛОВСКАЯ.

МАЛШАДТА ЗОРИБО

Буряадай АССР-эй арадай артист Оюун Тумурова, З. Цыдыпов, М. Кравцова, А Дондуков, В Пыхалов, Ц Батуев гэгшэдһээ бүридэһэн эстрадна бүлэг Сэлэнгын аймагай малшадта айлшалба.

Баян программатай тус бүлэгые хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд һонирхон хараха байха.

А. ДОРЖИЕВ.

ТҮРҮҮШЫН ВЫСТАВКЭ

Философиин эрдэмэй номуудай харалгын выставкэ М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ соо түрүүшынхеэ эмхидхэгдэбэ.

Һүүлэй 3-4 жэлэй үедэ гараһан монографи, суглуулбари, научна болон научно-популярна 500-гаад ном выставкэдэ табигданхай.

Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай, марксистско-ленинскэ философиин асуудалнууд, философиин түүхэ, мүнөө үеын буржуазна философи тухай болон бусад олон таһагууд выставкэдэ ерэгшэдэй анхарал татана.

И. БОГОМОЛОВА.

УУЛЗАЛГА БОЛОБО

Олоной дунда наада зугаа эмхидхэгшэдэй конкурсдо хабаадахала Улаан-Үдэ ерэһэн Сахалинай областиин команда Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай хүдэлмэрилэгшэдтэ айлшаар ерээ.

Уулзалгын үдэшэ айлшад нэгэ темэтэй хоёр программа харуулаа.

Комбинадай соёлой байшан соо сугларһан 400 гаран хүн айлшадаа халуунаар угтаһан, Байгал далай, Буряад орон тухайгаа хөөрэһэн дурасхаалай бэлэгүүдые бариһан байна.

«Буряадай республика ерэжэ, ниислэл Улаан-Үдэтэй, хүндэмүүшэ улад зонтойнь танилсаһандаа тон баяртайбди»,—гэжэ Сахалинай областиин Анива хотодо ажаһуугша Татьяна Сангова хэлээ.

В. ЗУБЫРЕВ.

ХАБАР ГАЗАА ОРООЛ ДАА.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ҺУРГУУЛИИН МУЗЕЙ

Нёдондо Харланай найман жэлэй һургуулида хизаар ороноо шэнжэлхэ музей нээгдээ һэн. Энэ һургуулиин шабинар, багшанарай олон жэлэй туршада хэһэн бэдэрэлгэ-шэнжэлэлгын хүдэлмэриин үрэ дүн нэгэ захата боложо бүтэһэн байгаа.

«Бэдэрэлгэ» гэжэ нэрэтэй хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй клубай совет хэдэ хэдэн секцинүүд боложо таһараад, бэдэрэлгын хүдэлмэри ябуулна. Энэ совет 25 хүнһөө бүридэнэ, наймадахи классай һурагша Ешн Юундунов түрүүлэгшээрнь һунгагдаа.

— Харлан нютагай һонюушархуу хүбүүд, басагад үшөө 1970 ондо хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй аймагай слёдто нэгэдэхи һуури эзэлхээр байһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо һургуулиингаа һуралсалай талые даагша Н. Н. Гомбоевой ударидалга доро эндэхи үхибүүд жэл бүри шэнэ шэнэ юумэ бэрдэжэ олодог байна. Багшанар А. Д. Молонов, Н. Б. Тумурова болон бусад эдиршүүлдэ ехэ туһаламжа үзүүлээ. Богонёор хэлэхэдэ, бүгэдөөрөө бэдэрэлгын хүдэлмэри хэжэ, музей нээгдээ, —гээд тус һургуулиин директор Д. Т. Дармаева хөөрэбэ.

Эндэхи хизаар ороноо шэнжэлэгшэд юу хэнэб? Энэ музейдэнь геологиин, түүхын, соёлой ба ажабайдалай таһагууд байгуулагдаһан, атеизмын булан бии юм. Зохидоор, үзэмжэтэйгөөр эдэнь табигдаһан, һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Геологиин таһагта ашагта малтамалнуудай зүйлнүүд, тэдэнэрэй дунда үнэтэ минерал—флюорит бии.

Соёлой, ажаһуудалай таһаг яһалашье һонирхолтой даа. Мүнгөөр, бронзоор дархалһан гоёолтонууд ямар һонин гээшэб. Мүнгөөр хэһэн буряад зоной элдэб янзын тобшонууд, шэхэнэй зүүдхэл, малгайн дэнзэнүүд болон гоёолтонууд зониие һонирхуулдаг байна. Гадна энэл таһагта мориной түгэс зэмсэг табяатай.

Түүхын таһагта мүн лэ һонирхолтой зүйлнүүд суглуулагданхай. Эртэ урда сагай анзаһан, нүүдэл байдалтай зоной һуршанууд, 1834 ондо гаргаһан ташуур буу, һэлмэ, пулемёдой лентэнүүд гэхэ мэтэнүүдые хаража болохо.

Харлан нютагай Нима Балданович Буянтуевай документнүүд эндэ хуу суглуулагданхай. Энэ хүн болбол манай хизаарта Совет засаг байгуулхын түлөө тэмсэгшэдэй нэгэн юм. 1933 ондо ВКП (б)-гэй Буряадай обкомой гэшүүн байһан тухай М. Н. Ербановай гар табилгатай үнэмшэлгэнь байна. 1926 оной 1701-дэхи номерой комсомолой билет, «Үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхая» гэжэ бүлгэмэй гэшүүнэй үнэмшэлгэ болон бусадые эндэ хаража болоно. Нима Балданович — Харланай һургуулиин түрүүшын багшанарай нэгэн байһан намтартай гэжэ нэмэе. Энэ нютагай солото хүбүүн 1942 ондо Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда наһа бараһан юм.

. Харлан нютагта колхоз байгуулагшад-эдэбхитэд Б. Т. Тудупов, Ц. Р. Раднатаров гэгшэдтэ зорюулһан стенд шэнэ байдалай түлөө тэмсэл тухай домоглоно.

Харланай хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй үшөө нэгэ стендэ 1938 оной майн 11-дэ гараһан «Бурят-Монгольская правда» газетэһээ хайшалжа абаһан хэһэг дээрэ хонишон Бадмацырен Батоцыренович Дымбрыловэй фото-зураг, Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкын медаль эндэнь байлсана. Эндэнь нигэжэ бэшээтэй: «Бэшүүрэй аймагай Харланай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хониной фермэ 1936 оной хони үсхэбэрилхэ түсэб 121 процент, 1937 оной түсэб 136 процентээр дүүргээ. 1938 оной январиин 1-дэ 1330 хонидтой болоод байба. 1937 ондо зуун эхэ хониин бүриһөө 144 хурьга абажа түлжүүлээ».

«Бэдэрэлгэ» гэжэ клубай саашанхи түсэб ямар гээшэб гэжэ Н. Н. Гомбоевһоо асуубабди.

— Түсэб табиһамди. Тэрэнэй үндэһөөр СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй, Буряадай АССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ойдо зорюулан, материалнуудые суглуулхабди. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда Севастопольдо ами наһаяа үгэһэн манай нютагай сэрэгшэд тухай материал суглуулнабди. Яхадай, Литвагай эдиршүүлтэй бэшэлсэдэгбди. «Минии эсэгэ орон» гэһэн аяншалгаар хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй аймагай слёдто бэлдэнэбди даа.

Харланай һургуулиин хизаар ороноо эдэбхитэй шэнжэлэгшэд нигэжэ яһалашье ехэ хүдэлмэри хэжэ байна.

И. ИСТОМИН.

Бэшүүрэй аймаг.

ПРАВДА БУРЯТ[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда: [...] бэшэг: «Үнэн сэхэ хүб[...] Эхэ ороной хүсэн». КП[...] ЦК-да ба СССР-эй Минис[...]дэй Советдэ. КПСС-эй Б[...] обкомдо ба БурАССР-[...]нистрнүүдэй Советдэ. Ре[...]кымнай үдэр.

Хоёрдохи хуудаһанда: [...] һожоруулагдамал ферм[...] боломжонууд»—гэһэн Ц. [...]дуковой статья.

Гурбадахи хуудаһанда: [...] таршалга үргэлжэлөө»—[...]ровой очерк. «Залуу[...] мэргэжэл шэлэхэ тухай о[...]ха хэрэг». АПН-эй стат[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...]кусствын һонинууд, Шог[...]риалнууд. Хилын саана[...]

ЭНХИР ЭКРАН

УЛААН-ҮДЭ: 11.00 —[...] һанханай фильм «Павел [...]гин». 12.40 — Концерт. 13.25 — 18.30 — «Ор[...] программа.

УЛААН-ҮДЭ: «Др[...] Намжил Балдано»

«ОРБИТА»: 19.30 —[...] һонин. 19.40 — А. П.[...] «Справка». «Размазн[...] зохёолнуудаар табигда[...]нихон фильмүүд. 20.00 [...]дай уран бэлигэй бүх[...] телевизионно фестива[...]бек ССР». Ташкент[...] жуулга. 21.15 — Кин[...]ма. 22.55 — «Мүнөөдэр[...] 4-дэхи дамжуулга. [...] Моцарт. «Маленькая [...] серенада. 24.00 — «В[...] информационно про[...] 00.30 — Документальн[...] 00.50 — «Судьба рези[...] уран һайханай фильм [...] сери). 02.00 — «Аял[...] жэмтэй уулзалганууд». [...]эй габьяата артист А. [...]ко дуулана.

ХОЕРДОХИ ПРОГРА[...]

19.45 — «Үдэшын [...] Үдэ» — телевизионно [...] 20.25 — «СССР-эй 50[...]ой» — 1926 он».

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[...]

САГАЙ УЛАРИЛАЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Хабарaймнай түрүүшын һарын арбан хоног хэзээ хэзээнэйхиһээ дулаан байба. Олон жэлэй март һарын түрүүшын арбан хоногтой сасуулжа үзэхэдэ, байгша ондо тэрэ сагай хугасаадаа 2—7 градус дулаан байба. Харин үнгэрһэн жэлтэй жэшэбэл, мартын түрүүшын арбан хоног агаар 8—13 градусаар дулаан болобо. Агаарай температура дунда зэргээр 15—20 градус байба.

Һарын эхин багаар 20—25, хойто зүгэй аймагуудта 30—35 градус хүйтэн болобошье, һүүлээрнь нилээд дулаараа. Үдэртөө наран игаажа, республикын урда зүгтэ 0—4, Түнхэнэй гол уруу 1—4 градус дулаан байгаа

Декадын һүүл багаар зүг бүхэндэ багахан саһан ороо. Байгал шадар болон Баргажанай голоор саһанай үндэр 20—40 сантиметр хүрэһэн. Ороһон саһан мүнөө һуужа, ехэ хатуу болошонхой үзэгдэнэ. Сэлэнгын, Ахын, Түнхэнэй болон Яруунын аймагуудта саһан үгы шахуу юм. Зарим нютагуудта саһан ороһон байбашье, 1—3 сантиметрһээ дээшэ гараагүй.

Саһанай ехэ ороһон Прибайкалиин болон Баргажанай аймагуудта уһанай нөөсэ гектарай 700 тонно, бэшэ газарнуудта миил 100—200 тонно хүрэнэ.

Мартын 19—22-ой. 26—28-най үдэрнүүдтэ хүйтэрхөөр хүлеэгдэнэ. Тиин һүниндөө 16—21. хойто аймагуудта 25—30, үдэртөө 6—11 градус хүйтэн болохо. Һара соо ехэнхидээ сэлмэг үдэрнүүд байха, һарын һүүл багаар багахан саһан орохо. Секундын 2—5 метр түргэнтэй баруун-урда зүгэй һалхин үлеэхэ. Һарын 2-дохи арбан хоногой һүүл багаар секундын 12—17 метр хүрэтэр шангадаха Март һарын температура дунда зэргээр 5—15 градус байхаар хараалагдана

Л. ГОНЧАРОВА,
инженер-агрометеоролог

НЮТАГЫЕМНАЙ ШЭМЭГЛЭХЭЛ

Нютагайнгаа шарай шэмэглэн гоёохо талаар Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэри ябуулагдажа эхилэнхэй.

Нёдондо үнгэрэгдэһэн хамтын суглаануудай нэгэн дээрэ шасаргана таридаг ниитын саадтай болоё, тосхонойнгоо гудамжада уляаһа болон акаци тария гэжэ колхознигууд хэлсэһэн юм Тиин шасаргана жэмэстэй модон 50 гектар дээрэ мүнөө хабарһаа һуулгагдажа эхилхэнь.

Колхозннгуудай тэрээндэ эзэн янзаар хандаад, харууһалаад байбалнь, ажахыдань ашаг олзо оруулжа байхаар жэмэс суглуулагдахал байха.

Үнгэрһэн жэл һуулгагдаһан уляаһан, акаци гэхэ мэтын модод мүнөө хабартаа набшалжа, нютагыемнай шэмэглэн ногооруулха бэзэ.

А. БУСУРМАНОВ

Манай адрес, телефо[...]

г. УЛАН УДЭ, ул. [...] 35. Телефоны: редак[...] 54-54, приёмная — 54-[...] редактора — 68-08, зам. [...]тора — 62-62, ответ. се[...] —50-52, зам. ответ. се[...] —36-76, отделы: пар[...] жизни —60-91, сельско[...]зяйства — 64-36, 63-86, [...]ганды и агитации — 56-2[...] мышленности и строи[...] —61-35, советского стр[...]ства и быта — 69-58, ку[...] и школ — 60-21, писем [...] селькоров — 67-81, инфор[...] —34-05, общественная [...]ная — 56-62, машинное б[...] 57-63, фотолаборато[...] 33-61.

Н-03450. Заказ№ [...]